

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 21 (642)

*Sveikiname akademinę bendruomenę,
pasitinkančią didžiausias metų šventes*

LIETUVOS MOKSLININKŲ TARPTAUTINIS PRIPAŽINIMAS

Profesoriui Jonui Kievišui – Ukrainos nacionalinės pedagogikos mokslų akademijos garbės daktaro vardas

Profesorius socialinių mokslų daktaras Jonas Kievišas ilgą laiką dirbo Šiaulių ir Lietuvos edukologijos universitetuose. Parengė penkis mokslo daktarus, kelias dešimtis magistrų, išleido dešimt monografijų (tarp jų – dvi užsienyje), keliolika ugdymo priemonių, paskelbė mokslinių straipsnių Lietuvos ir užsienio žurnaluose, organizavo ilgiau nei dešimtmetį trukusį švietimo

humanizavimo demokratinėje visuomenėje tarptautinį tyrimą, kuriame dalyvavo mokslininkai iš dešimties Europos šalių.

Kolektyvinių monografijų serijos, skirtos pagrįsti ugdymo dvasingumo reiškinį, penktoji knyga („Ugdymo dvasingumo horizontas“, leidykla „Žuvėdra“, Vilnius, 2019, 584 p.) išleista ukrainiečių kalba su plačia santrauka anglų kalba. Ši monografija Kijeve vykusioje

švietimo inovacijų tarptautinėje parodoje-konkurse įvertinta nominacija „Ryškiausi moksliniai pasiekimai – 2019“. Įvertinant daugelį metų trukusių ugdymo dvasingumo tyrimus, jų vadovui, Lietuvos mokslininkui, profesoriui Jonui Kievišui 2019 m. lapkričio 14 d. suteiktas Ukrainos nacionalinės pedagogikos mokslų akademijos Garbės daktaro vardas (diplomas Nr. 49).

Prof. dr. Jonas Kievišas – Ukrainos nacionalinės pedagogikos mokslų akademijos garbės daktaras

ŠIAME NUMERYJE

Lietuvos mokslininkų suvažiavimo atgarsiai

● 1–2 p.

Kodėl prarandame gimtosios kalbos jausmą?

● 3 p.

Lietuvos Respublikos Seimo, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai

● 3, 5 p.

Diskusijos apie reitingus, studijų vertinimą ir jų pokyčius

● 6 p.

Kuo kalti atokesnėse vietovėse gyvenantys moksleiviai, neturintys korepetitorių?

● 6 p.

Dizaino studijose diegiami darnaus gyvenimo principai: gamtoje nebūna atliekų?

● 8 p.

Jaunųjų tyrėjų pasiekimai

● 9, 11 p.

Europos socialinis tyrimas jau atliekamas ir Lietuvoje

● 10 p.

Naujos knygos

● 10 p.

Susitikimai su praėjusio šimtmečio kultūros kūrėjais Algimanto Kunčiaus fotografijų parodoje

● 12 p.

VISUOTINIAME LIETUVOS MOKSLININKŲ SUVAŽIAVIME

Strateginių pokyčių būtinybė

Suvažiavimo dalyviai susipažįsta su informacija apie naujus tyrimus

Raimundas Kaminskas, Jonas Jasaitis

Grudžio 13 d. Vilniuje, Lietuvos Respublikos Seimo Kovo 11-osios Akto salėje įvyko Lietuvos mokslininkų suvažiavimas, kuriame buvo aptarti svarbiausi mokslo ir studijų sistemos klausimai. Suvažiavime paminėtas Lietuvos mokslininkų sąjungos įkūrimo (LMS) 30-metis. Suvažiavimo rengėjai – LMS ir Lietuvos

aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimas (LAMPSS). Renginio globėjas – Seimo narys Lauras Stacevičius, Laikinosios Lietuvos Respublikos Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupės pirmininkas.

Prieš prasidedant suvažiavimui, jo dalyviai turėjo galimybę susipažinti su keleto tyrėjų naujausių tyrimų medžiaga. Išradimų maketus, galinčius nulemti ryškų Lietuvos

proveržį, stabdant klimato kaitos pokyčius, pateikė inžinierius, LMS narys Viktoras Jokubaitis. Jis atskleidė, kaip pagrindinės Lietuvos automagistralės gali būti nepalyginamai saugesnės, o panaudojant suderintus saulės, vėjo ir vandens energijos šaltinius, taptų galingu atsinaujinančiu energijos šaltiniu. Kitas išradimas, kuriame remiamasi žymaus vibrotechnikos tyrėjo akademiko Kazimiero Ragulskio atrastais dėsniniais, atskleidžiamas vibrokontūro principu pagrįstas naujos kartos vėjo jėgainių veikimas.

Buvęs Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) tyrėjas doc. Justinas Stonys į suvažiavimą atsivežė dvi monografijas, kurių viena išleista vos prieš kelias savaites ir buvo pristatyta LMS būstinėje. Jose apžvelgiama daugiašakė Materialiojo paveldo ir senovinės technikos muziejaus veikla. Pateiktose nuotraukose matomi unikalūs eksponatai, atskleidžiantys technikos pažangos raidą. Pradėjęs, kaip sakoma, „nuo nulio“, Justinas Stonys šiuo metu vadovauja muziejui, kuriame jau sukaupta per 24 tūkst. eksponatų, parodančių, kaip keitėsi medžio ir metalo dirbinių gamybos įranga, žemės ūkio technika, spausdinimo, fotografavimo ir filmavimo bei filmų demonstravimo įrenginiai. Išskirtinė šio muziejaus ypatybė – organiškas ryšys su tautos kūryba ir jos dorovinių vertybių formavimusi, senųjų meistrų

■ Nukelta | 2 p.

Mokslo ir studijų įstatymo nuostatos Konstitucinio Teismo požiūriu

VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto prof. Alvydas Jokubaitis

■ Atkelta iš 1 p.

dirbiniais, dažnai taip ir likusių nežinomais išradėjų pasiekimais, siekiu palengvinti ir modernizuoti energijai imlius gamybos procesus. Šio unikalios muziejaus veikla, žinoma ir toli už Lietuvos ribų, stebina iš įvairių valstybių atvykstančius ekskursantus.

Suvažiavime pranešimus skaitė Vilniaus universiteto (VU) Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto profesorius filosofas **Alvydas Jokubaitis**, apžvelgęs universitetų vaidmens kaitą šiuolaikinėje visuomenėje, Lietuvos mokslų akademijos (LMA) akademikas, švietimo, mokslo ir sporto viceministras **Valdemaras Razumas**, nagrinėjęs naujausius mokslo ir studijų sistemos pokyčius bei problemas, su kuriomis susiduria mūsų valstybės tyrėjai, gaunantys nepateisintai mažus atlyginimus, todėl negalintys, vykdydami tarptautinius projektus, efektyviau pasinaudoti ES parama.

LMS pirmininko prof. **Jono Jasaičio** pranešimo tema – „Akademinės bendruomenės vaidmuo, ugdant ateities visuomenę“. Ne mažai diskusijų sukėlė jo įvardinti baziniai socialiniai šiuolaikinės visuomenės poreikiai. Pranešime atskleista, koks atotrūkis yra susidaręs tarp šiuo metu vykdomų socialinių tyrimų ir labai dinamiškai besikeičiančių visuomenės lūkesčių bei gyvenimo būdo ir

Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas prof. Jonas Jasaitis

vertybių kaitos. Kai kuriems suvažiavimo dalyviams net atrodė, kad valstybė, juo labiau mokslas, lyg ir neturėtų domėtis tokiais klausimais, kaip neretai labai prieštaringų iššūkių veikiamos, bet visuomenei gyvybiškai svarbios sritys: šeimos samprata, gimtoji kalba, šeimos sodybos pokyčiai, gamtinės aplinkos pažinimas (tiksliau sakant, nepažinimas), sveika gyvenama ir permanentinė edukacija. Ne vienam labai sunku pripažinti nepateisintą atotrūkį tarp akademinės bendruomenės ir naujų šiuolaikinės visuomenės socialinių problemų.

Diskusija atskleidė ir vieną iš esminių priežasčių, kodėl dabartinė visuomenė taip menkai žino, kuo gyvena nūdienos moks-

lininkai. Pagal dabartinę mokslininkų veiklos vertinimo kriterijų sistemą jie nėra skatinami užsiimti mokslo populiarinimu ir visuomenės išprusimo tobulinimu. Tačiau tuščios vietos nebūna: ten, kur nepakankamai supažindinama su mokslo atradimais, ima klestėti pseudomoksliniai aiškinimai, iškreipti gyvenimo modeliai, gandai ir kiti panašūs reiškiniai. LAMPSS vicepirmininkė **Vitalija Skeruvienė** apžvelgė pastaraisiais dešimtmečiais vyravusį itin ydingą teisėkūros procesą, sutelkdama dėmesį į Mokslo ir studijų įstatymo nuostatų kaitos vertinimą Konstituciniame Teisme. Pranešėja atskleidė, kaip vangiai taisomos šio teismo įvardintos neatitiktys Lietuvos Konstitucijai, kaip buvusių kai kurių švietimo sistemos vadovų nekompetencija iki šiol apsunkina tiek universitetų, tiek ir bendrojo ugdymo sistemos darbą. Vėliau kalbėję suvažiavimo dalyviai papildė šią temą argumentais apie universitetų tarybų ir Senato funkcijų supainiojimą, primityvų stojančiųjų į universitetą pasiren-

VDU Žemės ūkio akademijos kancleris prof. Antanas Maziliauskas ir akademikas, švietimo, mokslo ir sporto viceministras Valdemaras Razumas

gimo vertinimą, nepateisintai iškreiptas Lietuvos mokslo tarybos (LMT) funkcijas, faktiškai atėmus iš LMT mokslo strategijos formavimą ir pavertus ją iš esmės tik projektų finansavimo agentūra. Suvažiavime buvo be užuolankų įvardinti ir prie šių iškreipimų prisidėję ar net juos inicijavę asmenys. Tai parodė, kad akademinė bendruomenė nebetoleruos mėginimų ignoruoti ar sumenkinti jos vaidmenį valstybės strategijoje. Ypač daug kludymų mokslo raidai, nepateisintai menką mokslo tyrimų finansavimą, net bandymus manipuluoti finansiniais ir statistiniais rodikliais, teikiant duomenis tarptautinėms institucijoms, atskleidė VU profesoriaus **Bronislovo Kaulakio** pranešimas „Reformos ir antireformos“, sukėlęs didžiulį dalyvių susidomėjimą.

Aktualias akademinės bendruomenės problemas, mokslinio tyrimo institutų ir

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos pirmininkė LMS tarybos narė Salomėja Vanagienė

centrų reorganizavimo peripetijas apžvelgė Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos pirmininkė **Salomėja Vanagienė** ir pertvarkomo Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto direktorė dr. **Rasa Melnikienė**. Pastaroji pranešėja atskleidė, kad ir naujausi mokslo institutų pertvarkos žingsniai daromi, nesikonsultuojant su akademinė bendruomene ir neapgalvojant, kokią žalą mokslo raidai atneš veiksmas, tokie kaip mokslo institucijoms skirtų patalpų ir finansavimo mažinimas.

Mokslininkų suvažiavime buvo diskutuojama apie Lietuvos mokslininkų poten-

VU vyriausiasis mokslo darbuotojas prof. Bronius Kaulakys

cialo išsaugojimą ir sutelkimą, kuriant ir įgyvendinant valstybės strategiją, jaunųjų mokslininkų ugdymą bei mokslininkų veiklos prestižo atkūrimą. Aptarti mokslininkų bei mokslo ir studijų institucijų veiklos vertinimo sistemos ir ją reglamentuojančių teisės aktų tobulinimo, mokslinių tyrimų tęstinumo ir kiti klausimai.

Suvažiavime buvo priimtos šios rezoliucijos:

Dėl Lietuvos mokslininkų indėlio, kuriant ir įgyvendinant ilgalaikę valstybės strategiją, stiprinimo.

Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto direktorė dr. Rasa Melnikienė

Dėl visos akademinės bendrijos, kaip santykinai savarankiškos visuomenės dalies, savireguliacijos ir viešosios raiškos stiprinimo. Mokslo draugijų ir organizacijų veiklos Lietuvoje ir užsienyje pripažinimas bei skatinimas visos valstybės mastu.

Dėl Lietuvos mokslininkų bei mokslo ir studijų institucijų veiklos vertinimo kriterijų tobulinimo, visapusiškai skatinant jų indėlį į visos valstybės ir visuomenės raidą.

Dėl ilgalaikės mokslo ir studijų finansavimo didinimo programos, atsižvelgiant į mokslininko profesijos prestižą, tarptautinius standartus (lyginant su kitomis šalimis) ir tarptautinių organizacijų pripažintas socialinių sričių finansavimo proporcijas.

Suvažiavime sudarytai redakcinei komisijai pavesta parengti šias rezoliucijas, atsižvelgiant į suvažiavimo dalyvių pastabas ir pasiūlymus.

Visuotinio Lietuvos mokslininkų suvažiavimo įrašo nuoroda:

<http://lms.lt/2019/11/07/kvieciame-dalyvauti-visuotiniame-lietuvas-mokslininku-suvažiavime-2019-12-13-vilniuje/>

MOKSLO IR KULTŪROS RENGINIAI

Chylinskio Biblija. Knygų serijos ir svetainės pristatymas

Lapkričio 26 d. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje įvyko Chylinskio Biblijai skirtų knygų serijos ir pirmosios Lietuvoje interaktyvios senųjų lietuviškų tekstų interneto svetainės pristatymas. Šiais metais Vilniaus universitete išleistas paskutinis Samuelio Boguslavo Chylinskio Biblijai skirtos serijos tomas „Samuelio Boguslavo Chylinskio Biblija, Vol. 2: Naujasis Testamentas Viešpaties mūsų Jėzaus Kristaus lietuvių kalba duotas Samuelio Boguslavo Chylinskio = Biblia Lithuanica Samueli Boguslavi Chylinski. Tomus 2: Novum Testamentum Domini Nostri Jesu Christi Lithvanicâ Linguâ donatum a Samuelo Boguslao Chylinski“.

Svetainė www.chylinskibible.flf.vu.lt yra pirmoji Lietuvoje interaktyvi senųjų lietuviškų tekstų interneto svetainė, skirta

pirmiausia mokslininkams lietuvių kalbos tyrėjams, tačiau aktuali ir skaitytojams, besidomintiems Biblijos vertimais. Joje pagal pasirinkimą galima naudotis pirma ar paskutine rankraščio teksto redakcijomis, išsirinkti vertėjo atliktus redakcinius morfologijos, leksikos, morfosintaksės ir sintaksės pakeitimus. Sudaryta galimybė naudotis tiesioginiu, atgaliniu ir dažnumo žodžių formų sąrašais. Svetainėje galima atlikti paiešką pagal Biblijos eilutę ir rankraščio puslapį; pasirinktas žodis ar teksto fragmentas vienu mygtuko paspaudimu susiejamas su jo kontekstu, o kiekviena Biblijos eilutė susieta su atitinkama vieta Naujojo Testamento rankraštyje.

Šaltinis: <https://www.lnb.lt/renginiu-kalendarius/2800/chylinskio-biblija-knygu-serijos-ir-svetaines-pristatymas>

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Kalbos jausmo praradimas – baisi nelaimė

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Neseniai viešojoje erdvėje kilo šurmulys dėl gerai žinomo krepšininko gana ultimatyvaus reikalavimo registruoti jo dukrelės vardą, nesiskaitant su Lietuvos Respublikos įstatymais ir net nesusimąstant apie galimas šio reikalavimo pasekmes. Reikalavimas dukrelę pavadinti LEYLA, matyt, nepagalvojo apie tėvų pareigą apsaugoti vaiką nuo būsimų patyčių. Šio vardo kitaip ištarti neįmanoma, kaip tik „LE-YLA“. Ar labai Lavrinovičių šeima patiks, kai jų dukrą, pradėjusią lankyti mokyklą, bendraklasiai vadins „le-yla“ arba tiesiog „yla“?

Lavrinovičiai užaugo Lietuvoje ir nei su Persija, nei su Azerbaidžanu nieko bendra neturi. Šiek tiek pajuokaudami (nes gebėjimas net į labai rimtai atrodančius dalykus pažvelgti su humoru labai praverčia), broliukai greitai išsiaiškintų, kad ir jų pavardė jau seniai yra paplitusi Lietuvoje. Tai – Laurinavičiai (nuo Laurynas). Yra daugybė pavardžių, sietinų su vardais: Adomaitis – su Adomas, Jonaitis – su Jonas ir pan. O štai tokio vardo, kaip „Lavrinai“ nėra nei Lietuvoje, nei Lenkijoje. Bet tiek jau to su ta pavarde. Pripratome, nors ne vienas Baranovskis, sąžiningai elgdamasis, prisipažintų, kad jo senelis buvo Baranauskas ir kalbėjo lietuviškai. Tačiau slinko metai, keitėsi valdžios, o su jais keitėsi ir vardai bei pavardės. Taip ir Tomas virto Tomašu, pamiršęs, kad jo senelis buvo Tamošius.

Pastaruoju metu tokio neva ekstravagantiško elgesio pavyzdžių viešojoje erdvėje netrūksta. Todėl ir krepšininko noras dirbtinai atskirti savo dukrą nuo Lietuvos nėra nei naujas, nei originalus. Pavyzdžiui, gana dažnai artistai, pamatę, kad jau nusibodo žiūrovams scenoje, griebiasi bet kokio šiaudo. Kažkuris iš jų paskelbia, kad skandalingai skiriasi su žmona. Kitas aimanuoja, kad jį primušė arba apvogė. Kurį laiką tai padeda susigrąžinti dėmesį, tačiau neilgam.

Tačiau dar labiau susirūpinti turėtume ne broliais dvytniais Lavrinovičiais, dažnai į ekraną įlendančiais su lėkštu humoru, o lietuviškoms moteriškėms, masiškai terliojančioms savo pavardes. Sutkienė arba Sutkutė tapo Sutke, Butkienė – Butke. Taip viešojoje erdvėje atsirado Stropė, nors jos tėvelis, tikras žemaitis (greičiausiai kretingiškis) Stropus gal net didžiavosi tokia savo pavarde. O šalia tokių, atsiprašant, naujadarų lyg usnys į vardyną braunasi Striogė, Varnė, Vilkė, Kiškė ir net Vasiliauskė, Bumblauskė, Jokubauskė ir pan.

Radio laidos vedėjas, jau net nesigėdydamas, kreipiasi į pašnekovę „ponia Bimbaite“, nors turėtų sakyti „panele Bimbaite“. Jei dama turi nemažai metų, o laidos vedėjui kažkaip nedrąsu kreiptis į ją mergautine pavarde, galima kreiptis ir labai paprastai: „gerbiamoji Bimbaite“ (bet, žinoma, ne „Bimbe“). Kuo bloga ištekejusios pavardė „Mažeikienė“, kad ją moterys keičia į Mažeikę? Kodėl Sakalauskiene ir Sakalauskaitė apsimeta esančios Sakalauskiemės? Kaip turi jaustis jų tėvai arba sutuoktiniai, iš kurių gražių pavardžių šios moteriškės išsityčiojo? Nejaugi jos, atsiprašant, – „blondinės“, apie kurias populiarioje anekdotų serijoje taip pasakojama:

Ar tiesa, kad blondinėms per vieną ausį įeina, o per kitą išeina?

Ne, netiesa, nes beorėje erdvėje garsas nesklinda...

Kalbos jausmo praradimas – didžiulis praradimas, beveik kaip aklumas arba kurtumas. Tačiau radio arba televizijos laidos vedėjai kasdien pliuropia į eterį: „Lrt radijas“ (radio radijas?), „Lrt televizija“ (televizijos televizija?). Kas jiems uždraudė naudoti daugelį metų naudotus pavadinimus: Lietuvos radijas, Lietuvos televizija? Būtų įdomu sužinoti tokių draudėjų pavardes ir vardus. Kodėl dalis mūsų žmogelių, net įsitaisiusių solidžiuose postuose, tiesiog gėdijasi žodžių **valstybė** arba **Lietuva**? Kodėl jie vartoja nereikalingais svetimžodžiais prikimštus pavadinimus, tokius kaip Nacionalinė filharmonija, Nacionalinis dramos teatras, net Nacionalinis istorijos muziejus. Juk galėtų pasidomėti, kad Pirmosios Respublikos laikinojoje sostinėje buvo Valstybės teatras, Valstybės bankas ir pan. Argi ne gražiau skambėtų „Valstybės istorijos muziejus“, nei tas nuvalkiotas „Nacionalinis...“?

Todėl ar reikia dar stebėtis, kad dainininkas plyšauja, kiek bepajėgdamas: „Aš negaliu sugrįžti atgal...“ Galime jam patarti: „Tai sugrįžk pirmyn.“ Nesuvokia žmogelis, kad

negalima anglų kalbos į lietuvių kalbą versti pažodžiui. Tai, ką anglai pasako dviem žodžiais *come back*, lietuviai gali pasakyti vienu žodžiu „grįžk“. Nesakome „EIK ATGAL“, o sakome „sugrįžk“. Lietuviški žodžiai „sugrįžk“, „atsigręžk“ ir reiškia tą „atgal“. Turėtume tik pasidžiaugti gimtosios kalbos taupumu ir sklandumu, o ne išstatyti savęs pajuokai, sakydami „grįžti atgal“.

Jau užmiršome, kad turime žodį „tikrovė“, ir visur kaišiojame anglišką svetimžodį „realybė“ (angl. *reality*). Turime „pažangą“, todėl mums visai nereikia svetimžodžio „prograsas“ (angl. *progress*). Vargu ar tikrai mums verkiant prireikė „inovacijų“, kai turime „naujoves“? Kuo blogi gimtosios kalbos žodžiai: naujovė, naujoviškas, naujoviškumas ir pan.?

Visada reikia sakyti, kad ateinantys metai bus „du tūkstantčiai dvidešimtieji“, bet ne „du tūkstantis dvidešimtieji“. Jei nesakome „du vyras“, tai kodėl vėblename „du tūkstantis“? Beje, emėme vis dažniau painioti ne tik daugiskaitą su vienskaita, bet ir tokias gramatikos pradžiamokslis sąvokas, kaip giminė, būtasis kartinis ir būtasis dažninis laikai. Vienaskaitinius daiktavardžius be jokios būtinybės vartojame daugiskaitoje, pliaukšdami apie „veiklas“, „rizikas“ ir pan. Aiškiname, kad „įrenginėjame laboratoriją“, nors iš tikrųjų ją tik įrengiame. Gal jau ir pripratome, kad sangrąžos dalelytę „si“ kaišiojame, kur tik papuola: užuot sakę „pasimatysime“, tauškiame, kad „susimatysime“. Aiškiname, kad „moterys grįžo nusiminę“, nors jos buvo nusiminusios.

Neseniai viena garbinga aukštoji mokykla apskelbė, kad įkūrė „makerių (kitur – meikerių) akademiją“. Kas čia per stebuklas? Pasirodo, kažkas patingėjo žvilgterėti į žodyną arba pasiklausti anglų kalbą mokančio kolegės, ką anglų kalboje reiškia žodžiai *make, maker* ir pan. Kuo jiems neįtikio gimtosios kalbos žodžiai „daryti“, „darytojas“, „kūrėjas“? Tikriausiai šios mokyklos atstovai norėjo pranešti, kad įkūrė Kūrėjų arba Kūrybos akademiją. Beje, taip nusišnekėti netgi pavojuje, nes angliškai kalbantieji vartoja ir tokį posakį, susijusį su tais „makeriais“: „to meet one's maker“, kuris reiškia „iškeliauti pas Abraomą“.

Neseniai XVI pasaulio lietuvių simpoziume dalyvavusi išeivijos lietuvė negalėjo atsistebėti, kad kažkas grūda į lietuvių kalbą tokį slykštų svetimžodį, kaip „influenceris“. Ji labai nudžiugo išgirdusi, kad tai ne kas kita, kaip „įtakotojas“, t. y. darantis įtaką. Ji sakė: „Gyvendama Amerikoje, aš tai žinojau, bet kam to prireikė Lietuvos lietuviams?“ Stebėdama krepšinio varžybų ištraukę, ji apstulbo, kai žinomas treneris nuolat kartojo, kad neturi „opcijos“ (t. y. pasirinkimo). Ne vienas mūsų svečias sakė nesitikėjęs, kad, nuvykus į Lietuvą, gali prireikti anglų kalbos žodyno. Politologai ir istorikai, žiniasklaidininkai ir dar įvairių kitų sričių atstovai, lyg susitarę, tauškė apie „naratyvus“, nors Dabartinės lietuvių kalbos žodyne tokio žodžio nėra. Mūsų viešnia priminė, kad, vos atvykę į JAV, labai greitai, gražiai ir tiksliai išvertė anglų kalbos žodį „container“. Išeivijos laikraščiuose rasite žodį „talpintuvus“.

Tik angliškus vietovardžius išeiviai nenoriai rašo lietuviškosios abėcėlės raidėmis. Todėl ten rasite, kad vienas žodis užrašomas taip: pagrindinė dalis – angliškai, o galūnė – lietuviškai: Clevelandas ir clevelandiečiai, NewYorkas ir newjorkiečiai, Chicago ir chicagiečiai. Sako, kad jiems taip lengviau susigaudyti, apie kurią vietovę kalbama. Kai kurie supyksta, išvydę valstijų pavadinimus, užrašytus sulietuviniai: Ajova, Šiaurės Karolina arba Džordžija. Bet juk jie ir gyvena ne Lietuvoje, ir kasdien mato tikrai ne lietuviškus užrašus. Būna nepatenkinti, išvydę lietuviškomis raidėmis užrašytas užsieniečių pavardes.

O kiek pas mus dejonų, esą lietuvių kalba – labai sudėtinga, todėl sunku jos mokytis? Bet ar jie (beje, net gimę ir užaugę Lietuvoje, turintys abu lietuvius tėvus) kada nors susimąstė, ar tai, ką jie tvirtina, yra tiesa? Galima sutikti, kad nelengva išmokyti taisyklingai kirčiuoti, nes įvairiose tarmėse kirčiuojama skirtingai, tačiau, bent truputį pasistengus, ir ši kliūtis įveikiama. Ar nestebina, kad svetimuose kraštuose pusę amžiaus išgyvenę lietuviai savo vaikus ir net vaikaičius išmokė taisyklingai kalbėti lietuviškai, o į Lietuvą iš Japonijos ar Sakartvelo atvykę studentai jau po kelių mėnesių susikalba mūsų tėvų kalba? Žinoma, kalba keičiasi, bet ar tai reiškia, kad nebereikia jos gerbti ir rūpintis jos apsauga? ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Sumažinta rinkimų kartelė. Priimtomis Seimo rinkimų įstatymo pataisomis įtvirtinta, kad partijos kandidatų sąrašas gali gauti Seimo narių mandatų tik tada, jeigu už jį balsavo ne mažiau kaip 3 proc. (šiuo metu – 5 proc.) rinkimuose dalyvavusių rinkėjų. Jungtinis kandidatų sąrašas gali gauti Seimo narių mandatų (dalyvauja skirstant mandatus) tik tada, jeigu už jį balsavo ne mažiau kaip 5 proc. (šiuo metu – 7 proc.) rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

Įstatyme įtvirtinta, jeigu už sąrašus, dalyvaujančius skirstant mandatus, yra balsavę mažiau kaip 60 proc. visų rinkimuose dalyvavusių rinkėjų, teisę dalyvauti, skirstant mandatus, įgyja tas lig šiol skirstant mandatus nedalyvavęs sąrašas (sąrašai, jeigu už juos balsavo vienodas rinkėjų skaičius), už kurį balsavo daugiausia rinkėjų. Tokiu pat būdu kandidatų sąrašų, turinčių teisę dalyvauti skirstant mandatus, skaičius didinamas ir toliau iki tokio jų skaičiaus, kada už kandidatų sąrašus, dalyvaujančius skirstant mandatus, yra balsavę ne mažiau kaip 60 proc. visų rinkimuose dalyvavusių rinkėjų. Balsavime registravosi 71 Seimo narys. Už pataisais balsavo 60, prieš – vienas, susilaikė 8 parlamentarai.

2021-ieji paskelbti Marijos Gimbutienės metais. Seimas, atsižvelgdamas į tai, kad 2021 m. sausio 23 d. sukanka 100 metų, kai gimė lietuvių archeologė, antropologė, baltų ir indoeuropiečių kultūros tyrinėtoja Marija Gimbutienė, 2021-uosius nusprendė paskelbti Marijos Gimbutienės metais.

Marija Gimbutienė buvo archeomologijos pradininkė, mokslininkė, padėjusi pagrindus naujai Senosios Europos istorijos koncepcijai. Priimtu dokumentu įvertinama išskirtinė jos asmenybė ir jos darbų įtaka Lietuvos archeologijai, antropologijai, archeomologijai – naujai mokslo šakai, su jungusiai archeologiją, lingvistiką, etnologiją ir religijotyją.

Seimas Vyriausybei pasiūlė iki 2020 m. spalio 1 d. parengti Marijos Gimbutienės metų programą ir 2021 metų valstybės biudžete numatyti lėšų šiai programai įgyvendinti.

Paskirta Laisvės premija. Seimas, vadovaudamasis Laisvės premijų komisijos sprendimu, nutarė 2019 metų Laisvės premiją paskirti Laisvės kovų dalyviui, Vyčio Kryžiaus ordino kavaliieriui Albinui Kentrai. Šis sprendimas priimtas, atsižvelgiant į gautus valstybės ir savivaldybių institucijų, visuomeninių organizacijų ir asociacijų, akademinės bendruomenės, bendruomenių ir fizinių asmenų teikimus.

Laisvės premija siekiama įvertinti asmenų ir organizacijų laimėjimus ir indėlį ginant žmogaus teises, plėtojant demokratiją, skatinant tarpvalstybinį bendradarbiavimą, kovojant už Rytų ir Vidurio Europos tautų laisvą apsisprendimą ir suverenitetą. Laisvės premija rezistentui, politikui kaliniui, Lietuvos „Atgimimo“ metraštininkui A. Kentrai bus įteikta Laisvės gynėjų dieną – 2020 m. sausio 13-ąją.

Įstatymu įteisintas ugdymasis namuose. Seimo priimtais Švietimo įstatymo papildymais nuo kitų metų birželio 1 d. įteisintas ugdymasis šeimoje. Nustatyta, kad vaikas jo paties ir jo tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimu gali pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrąsias programas būti ugdomas (ugdysis) šeimoje. Pasirinkus ugdymąsi šeimoje, vaiko iki 14 metų tėvai (globėjai, rūpintojai) arba vaikas nuo 14 iki 18 metų ir pasirinkta mokykla sudaro mokymo sutartį. Ugdantis šeimoje įgytas išsilavinimas prilyginamas mokykloje įgytam išsilavinimui.

Prieš sutarties dėl vaiko ugdymosi šeimoje sudarymą mokykla, pasitelkdama reikalingus specialistus, įvertina ugdymosi šeimoje sąlygas, vaiko brandos ir žinių lygį. Taip pat nustatyta, kad tokius mokinius konsultuos, mokomąją medžiaga aprūpina, mokymosi pažangą ir pasiekimus, socializacijos poreikio užtikrinimą periodiškai vertina mokykla, su kuria sudaryta mokymo sutartis.

Ugdymosi šeimoje įgyvendinimo tvarką nustatys Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

Priešmokyklinukams ir pirmokams bus tiekiamas nemokamas maitinimas. Nuo 2020 m. pradžios bus pradėti tiekti nemokami pietūs priešmokyklinukams savivaldybių pasirinktose bendrojo ugdymo mokyklose, o nuo kitų metų rugsėjo nemokamus pietus gaus visi Lietuvos priešmokyklinukai ir pirmokai. Pagal Seimo priimtus įstatymo pakeitimus, pirmajame etape nuo sausio iki rugpjūčio pietūs priešmokyklinukams bus patiekiami švediško stalo principu. Kaip anksčiau yra minėjęs socialinės apsaugos ir

AKADEMINIS CHORAS „AVE VITA“, MENANTIS TARPUKARIO LIETUVOS ISTORIJA, PO 85 METŲ NAIKINAMAS 2019 m. gruodžio 17 d., Vilnius

Naujametinis koncertas VPU aktų salėje (1996-12-29)

Lietuvos visuomenę informuojame, kad po 85-erių metų veiklos naikinamas vienas seniausių, dar tarpukario Lietuvoje įkurtas akademinis choras „Ave Vita“. Nuo 2019 m. gruodžio 31 d. nebepratęsiama darbo sutartis su ilgamečiu šio choro vadovu (25 vadovavimo metai) profesoriumi Kastyčiu Barisu. Ši informacija buvo paviešinta kaip ypatingos svarbos, prof. K. Barisui gavus VDU Studentų reikalų departamento direktoriaus Manto Simanavičiaus elektroninį laišką. Apie tai viešai paskelbta socialiniame tinkle „Facebook“: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10217684643885735&set=a.3619535364885&type=3&theater>

Choro darbuotojai žodžiu informavo, kad taip pat yra atleidžiami, o studentams siūloma pasirinkti kitą veiklą. Manome, kad šio, tarpukario Lietuvos senas ir galias tradicijas turinčio, akademinio choro sunaikinimas yra didelis praradimas visai Lietuvai ir jos kultūrai. Valstybės politikai ir biurokratai, kurie pamina žmonijos pamatines vertybes, skirdami itin mažą finansavimą kultūrai, mokslui, sunaikino mokytojų rengimo bazę (vienintelį specializuotą universitetą), naikina ir griauja valstybę iš vidaus.

Akademinis choras „Ave Vita“ savo veiklą vykdė Klaipėdos pedagoginiame, Panevėžio pedagoginiame, Vilniaus pedagoginiame, Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute, Lietuvos edukologijos universitete, o nuo 2018 m. – Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijoje.

Vilniuje akademiniam chore „Ave Vita“ dainuoja daug įvairių specialybių studentų ir veteranų. Stiprus ir darnus kolektyvas stebina klausytojus savo jaunatvišku žavesiu, entuziazmu, kūrinį atlikimo meistriškumu

ir koncertinio repertuaro įvairove. Choras „Ave Vita“ yra respublikinių ir tarptautinių Baltijos šalių studentų dainų ir šokių švenčių „Gaudeamus“, festivalių ir konkursų dalyvis, daugelio tarptautinių konkursų, vykusių Darmstadt (Vokietija), Heythuyzen (Olandija), Valetta (Malta), Montreux ir Neuchatel (Šveicarija), Atėnų (Graikija), Cantonigros (Ispanija), Neerpelt (Belgija), Veldhoven (Olandija), Ankaros (Turkija), Olomouc (Čekija) ir kitur laimėtojas. Choras sėkmingai dalyvavo tarptautiniuose festivaliuose ir koncertuose JAV, Meksikoje, Italijoje, Portugalijoje, Austrijoje, Vengrijoje, Rusijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje, Latvijoje, Slovakijoje, Ispanijoje ir kt.

Dėl savo tarptautinio aktyvumo choras „Ave Vita“ yra gavęs „Aukso paukštės“ nominaciją „Tarptautinio spindesio žvaigždė“. Tai yra aukščiausias kolektyvo įvertinimas Lietuvoje. Choras „Ave Vita“ pasiekė nemažų laimėjimų ir Lietuvoje: XVII tarptautiniame S. Šimkaus chorų konkurse Klaipėdoje laimėta I pirmoji vieta, 1-ajame Lietuvos suaugusiųjų chorų konkurse savoje kategorijoje iškovota I vieta, 2-ajame konkurse – III vieta.

Dar vienas, labai svarbus ir unikalus kolektyvo projektas, įprasminantis Lietuvos etnosą, – teatralizuotas Tautinių kostiumų pristatymas–koncertas „Raštų pynė“. Šio pristatymo metu atskleidžiamas autentiškas lietuvių tautinis kostiumas ir penki to meto Lietuvos regionai (Aukštaitija, Žemaitija, Suvalkija, Dzūkija, Mažoji Lietuva (Klaipėdos kraštas) bei kiekvienam regionui priklausančios lietuvių liaudies dainos. Su šiuo projektu choras apkeliavo nemažą dalį Lietuvos bei užsienio šalių, tokių kaip Rusija (2010 ir 2011), Vengrija (2011), Vokietija (2013) ir Baltarusija (2015)

Choras turėjo garbės koncertuoti su to-

kiais atlikėjais kaip Linas Adomaitis, Birutė Petrikytė, Edmundas Kučinskas, Merūnas Vitulskis, Ovidijus Vyšniauskas, prof. Vytautas Juozapaitis ir kt. Mišraus akademinio choro „Ave Vita“ atliekami kūriniai įrašyti garso kasetėje (1996) ir kompaktinėse plokštelėse (2000, 2004, 2010, 2014, 2015, 2016).

Choro meno vadovais praeityje yra buvę šie garsūs chorvedžiai ir dirigentai: Juozas Gaubas ir Stepas Sodeika (~1935~1939), Alfonsas Mikulskis (~1939~1944), Enrikas Kiškis (~1945~1947), Antanas Ilčiukas (1947–1958), prof. Klemensas Griauzdė (1958–1962), prof. Jonas Aleksa (1961–1962), doc. Margarita Gedvilaitė (1962–1994). Nuo 1994 m. kolektyvui vadovauja prof. Kastytis Barisas, nuo 1981 m. dirbęs šio choro chormeisteriu.

Valstybinius apdovanojimus pelnę garsūs muzikologai profesoriai šiuo metu negali įsidarbinti Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Švietimo akademijoje Vilniuje, nors jiems ir gali būti sudaromas tinkamas paskaitų krūvis. Stojančiųjų dokumentų priėmimas 2019–2020 mokslo metams Vilniuje buvo leistas tik paskutinįjį dokumentų įforminimo dieną.

Neįtikėtina, kad, vykdant švietimo ir aukštojo mokslo reformą, nuolat menkinamas ir žeminamas Lietuvos mokytojo vardas ir jo profesija. Net žymūs mokslininkai, daug metų dirbę edukologijos tyrimų srityje (Lietuvos edukologijos universitete), buvo priversti ieškoti darbo mokyklose pas savo buvusius studentus arba eiti dirbti nekvalifikuotą darbą. Net profesoriumi, įsidarbinusiam gimnazijoje, jo atlyginimo koeficientas yra prilygintas jaunesniojo mokytojo pareigybei, nors jis yra išleidęs nemažai vadovėlių mokyklai, knygų mokytojams ir pan.

Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. bir-

želio 5 d. nutarimo Nr. XII-1229 dėl LEU ir ASU reorganizavimo, prijungimo prie VDU būdu, sąlygų 22 punkte buvo numatyta, kad „reorganizuojant Lietuvos edukologijos universitetą ir Aleksandro Stulginskio universitetą, užtikrinamas jų veiklos tęstinumas ir įsipareigojimų vykdymas, darbo santykių tęstinumas, juridinių ir fizinių asmenų finansinių įsipareigojimų vykdymas, taip pat įgyvendinamų ir numatomų įgyvendinti projektų sutartyse ir paraiškose nustatytų sąlygų vykdymas“. Tačiau, pavyzdžiui, muzikos specialybės studentų darbo ir studijų vietos buvo perkeltos į chemijos ar biologijos auditorijas ir laboratorijas, o dėstytojams pasirengti paskaitoms patalpos yra skirtos buvusiuose Gamtos mokslų fakulteto mokymo priemonių sandėliukuose.

Mokslininkai, dirbantys VDU Švietimo akademijoje Vilniuje, nuolat jaučia psichologinę spaudimą iš mokslininkų ir kitų kolegų, dirbančių Kaune. Visos Studijų kokybės vertinimo centro aprobuotos studijų programos, kurias sukūrė Lietuvos edukologijos universiteto (LEU) mokslininkai, jau pateikiamos nuasmenintai, nurodant, kad tai – VDU autorinės programos. VDU priskirtos ir LEU mokslininkų mokslinės publikacijos.

Atkreipdama dėmesį į Lietuvos švietimo ir aukštojo mokslo problemas bei susidariusią grėsmingą padėtį rengiant Lietuvos mokytojų pamainą, LEU Alumnų draugija kreipiasi į plačiąją Lietuvos švietimo, kultūros, meno, sporto ir mokslo bendruomenę, ragindama netylėti dėl pasaulinio lygio choro „Ave Vita“ vadovo prof. Kastyčio Bariso atleidimo iš pareigų ir faktiškai vykdomo šio choro sunaikinimo.

LEU Alumnų draugijos valdybos narys ryšiams su visuomene prof. Antanas Kiveris (26 metus dainavęs chore „Ave Vita“)

Choro koncertas Pramonininkų konfederacijos suvažiavime (2019). Choro archyvo nuotr.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

darbo ministras Linas Kukuraitis, sprendimą dalyvauti šiame etape jau yra išreiškęs 49 savivaldybės ir 251 mokykla (apie 4,5 tūkst. mokinių).

2020 m. nemokamus pietus papildomai gaus apie 49,6 tūkst. mokinių. Taip siekiama užtikrinti sveikesnę mitybą didesniai vaikų skaičiui, mažinti socialinę atskirtį ir jauniausių mokinių diferenciaciją. Šiuo metu nemokamas maitinimas užtikrinamas tik vaikams iš nepasiturinčių šeimų, jeigu šeimos pajamos vienam asmeniui per mėnesį neviršija 183 eurų, neįskaičiuojant vaiko pinigų ir dalies darbo užmokesčio. Kitamet pajamų riba, nuo kurios priklausys nemokamas maitinimas, pakils iki 187,5 euro.

Preliminariais skaičiavimais, 2020 m. priešmokyklinukų ir pirmokų nemokamiems pietums papildomai reikės apie 8,6 mln. eurų, vėliau kasmet papildomai – apie 17,4 mln. eurų. Švietimo, mokslo ir sporto

bei socialinės apsaugos ir darbo ministrai, savivaldybių institucijos iki 2019 m. gruodžio 31 d. privalės priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Padidinti biudžetinio sektoriaus darbuotojų atlyginimai. Seimas nusprendė nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. padidinti bendrojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus. Parlamentas taip pat padidino minimaliuosius biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus, siekdamas, kad nuo 2020 m. sausio 1 d., MMA nustačius 607 eurus ir pareiginės algos (atlyginimo) bazinį dydį – 176 eurus, jų dydžiai eurais nebūtų mažesni už nustatytą MMA ir atitiktų Darbo kodekso nuostatą, kad minimalusis darbo užmokestis – mažiausias leidžiamas atlygis už nekvalifikuotą darbą.

Įstatyme nuo metų pradžios bus naikiamos švietimo sektoriaus darbuotojų par-

eiginės algos pastoviosios dalies koeficientų ribos, paliekant maksimalius koeficientus. Atsižvelgiant į šiuos pakeitimus, mokytojams, dirbantiems pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, nuo 2020 m. sausio 1 d. bus taikomi pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai, atitinkantys šiuo metu jiems nustatytas maksimalias koeficientų ribas. Viešojo ir biudžetinio sektoriaus darbuotojams taip pat aktualu, kad pastovioji pareiginės algos dalis sudarys didesnę dalį nei kintamoji. Dėl šios priežasties didinami maksimalūs pareiginės algos koeficientai, bet mažinama kintamoji pareiginės algos dalis, kuri galės siekti nebe 50 proc. nuo pastoviosios dalies, o 40 proc. Nacionalinių ir valstybinių kultūros ir meno įstaigų vadovų ir atlikėjų kintamoji algos dalis galės siekti iki 160 proc. nuo pastoviosios algos dalies, o ne 200 proc., kaip buvo anksčiau.

Valstybės tarnautojų, pareigūnų ir biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės

algos bazinis dydis didės iki 176 eurų. Seimas 3 eurais (iki 176 eurų) padidino pareiginės algos bazinį dydį. Šis dydis taikomas, skaičiuojant valstybės tarnautojų, pareigūnų, politikų, biudžetinių įstaigų darbuotojų ir teisėjų darbo užmokestį. Dėl tokio dydžio suderėta ir liepos 10 d. pasirašytoje Nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje.

„Nustačius minėtą dydį, valstybės politikų, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų, Konstitucinio Teismo teisėjų, karių darbo užmokestis (atlyginimai) ir kitos teisės aktuose nustatytos išmokos padidėtų nuo 12 iki 96,90 euro. Tam 2020 metų valstybės biudžeto projekte numatyta 60 mln. eurų“, – teigiama dokumento aiškinamajame rašte. Pareiginės algos bazinio dydžio didinimas palies apie 200 tūkst. viešojo sektoriaus tarnautojų ir darbuotojų. 2019 m. pareiginės algos bazinis dydis siekia 173 eurus. ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Trys institutai jungiami į Lietuvos socialinių mokslų centrą. Vyriausybė pritarė ŠMSM pateiktam siūlymui reorganizuoti tris valstybinius mokslinių tyrimų institutus – Lietuvos socialinių tyrimų centrą (LSTC), Lietuvos teisės institutą (LTI), Lietuvos agrarinės ekonomikos institutą (LAEI) – juos sujungiant į Lietuvos socialinių mokslų centrą. Reorganizavimo tikslas – sutelkti socialinių mokslų srities mokslinį potencialą, pagerinti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) veiklos kokybę, sustiprinti socialinių tyrimų tarptautiškumą, MTEP veiklos rezultatus glaudžiau susieti su parama viešosioms politikoms formuoti ir viešojo valstybės sektoriaus inovatyvumui stiprinti.

Šiuo metu kiekviename iš trijų institutų dirba nedidelis mokslo darbuotojų ir tyrėjų skaičius: Lietuvos teisės institute – 16, Lietuvos agrarinės ekonomikos institute – 21, Lietuvos socialinių tyrimų centre – 54 etatai. Sujungus institutus, sumažės administracijos darbuotojų skaičius, o sutaupytos lėšos bus skiriamos mokslinei veiklai. 2019 m. šių institutų asignavimai iš valstybės biudžeto sudarė: LSTC – 722 tūkst. eurų, LAEI – 342 tūkst. eurų, LTI – 326 tūkst. eurų.

Institutų jungimas vykdomas įgyvendinant Ministro Pirmininko potvarkiu sudarytos darbo grupės dėl valstybinių mokslinių tyrimų institutų veiklos kokybės gerinimo siūlymus. Darbo grupė, išnagrinėjusi institutų veiklos rezultatus ir ekspertinius vertinimus bei planus, kitų ES ir EBPO valstybių narių patirtį, pateikė siūlymą stambinti institutus ir geriau koordinuoti jų veiklą, kad būtų užtikrintas išskeltiems tikslams pasiekti būtinas potencialas.

Darbo grupės ataskaitoje pažymima, kad esminė institutų efektyvios veiklos sąlyga yra žmogiškieji išteklių – pakankamas kompetentingų ir kvalifikuotų tyrėjų ir mokslininkų bei kitų tyrėjų skaičius. Šių trijų socialinių mokslų institutų atveju jų pajėgos yra išskaidytos tiek tarpusavyje, tiek tarp kitų socialinių mokslų srities mokslo ir studijų institucijų, to paties instituto tyrėjams dirbant per kelias darbo vietas. Darbo grupė pabrėžia, kad jų sukauptas potencialas turi būti panaudotas rengti ekspertinėms

įžvalgoms, vertinimams ir analizėms, reikalingoms Vyriausybei ir kitoms valstybės institucijoms priimti strateginius sprendimus. Vyriausybės programoje numatyta siekti mokslo ir studijų institucijų potencialo telkimo, pertvarkant jų tinklą. Valstybiniai mokslinių tyrimų institutai vykdo valstybei, visuomenei ar ūkio subjektams svarbius ilgalaikius instituto įstatuose nustatytų kryptų mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą. Šiuo metu veikia 13 valstybinių mokslinių tyrimų institutų.

Mokyklų bendruomenių metai. Vyriausybė patvirtino Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengtą Mokyklų bendruomenių metų minėjimo planą. Per visus metus numatyta surengti keliolika renginių: festivalį savivaldybėse „Mokyklų bendruomenių atvirų durų diena“, nacionalinį konkursą „100 savarankiškiausių mokyklos bendruomenių“, konferenciją „Tapk aktyviu mokyklos bendruomenės nariu“, organizuoti sveikatą stiprinančių mokyklų renginius, mokinių savivaldos kuratorių ir mokyklų bendruomenių mokymus, pristatyti sėkmingas bendruomenių patirtis ir kt. Mokykloms taip pat bus pristatomas jaunus savanorius vienijančios Jaunimo savanoriškos tarnybos modelis, supažindinantis su savanoriškos veiklos galimybėmis.

Bendruomenių metams skirti renginiai apims ir užsienio lituanistines mokyklas. Numatyta remti jų veiklą, skirtą Mokyklų bendruomenių metams, šia tema mokytojams surengti kvalifikacijos tobulinimo seminarą. Planuojama sukurti Mokyklų bendruomenių metų ženklą ir mokyklų bendruomenių metų renginių kalendorių, kuriame bus matomos visos vykdomos priemonės šalies mokyklose, savivaldybėse, įstaigose. Kalendorius bus paskelbtas Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro interneto svetainėje www.lmns.lt.

Mokyklų bendruomenių metų tikslas – skatinti Lietuvos visuomenę prisidėti prie palankios emocinės aplinkos kūrimo mokyklose, stiprinti mokyklų bendruomenių savarankiškumą. 2020-uosius Mokyklų bendruomenių metais paskelbė Seimas 2019 m. gegužės 30 d.

Europos mokslo tarybos presiden-

to viešnagė. Gruodžio 18–19 d. Vilniuje švietimo, mokslo ir sporto viceministro akad. Valdemaro Razumo kvietimu lankysis Europos mokslo tarybos (EMT) prezidentas prof. Jean-Pierre Bourguignon. Vizito metu EMT prezidentas susitiks su Lietuvos mokslo politikos formuotojais ir aukščiausio lygio mokslininkais, tarp jų prestižinės Kavli premijos laureatu, išradusiu DNR žirkles, prof. Virginijumi Šikšniu ir pirmuoju aukščiausio lygio EMT dotaciją gavusiu lietuviu mokslininku prof. Sauliumi Klimašausku. Bus aptartos Lietuvos galimybės dalyvauti priešakiniuose Europos mokslo projektuose.

„Lietuvai labai svarbu tapti kuo aktyvesne Europos mokslinių tyrimų erdvės ir jos siūlomų galimybių dalimi. Kad mes tai galime, liudija mūsų mokslininkų pasiekimai. Europos mokslo tarybos skiriamas finansavimas – tai mokslinių tyrimų aukščiausio lygio patvirtinimas. Tikimės, kad jos vertę mokslininkų Lietuvoje nuosekliai daugės“, – sakė viceministras.

Lietuvos mokslo taryboje prof. Jean-Pierre Bourguignon susitiks su Lietuvos mokslo tarybos pirmininku prof. Romu Baronu ir Lietuvos mokslų akademijos prezidentu prof. Jūru Baniu. EMT prezidentas dalyvaus Vilniaus universiteto (VU) Gyvybės mokslų centre vyksiančioje diskusijoje, kurioje bus aptariama fundamentinių

mokslų svarba, kuriant aukšto lygio mokslu grįstas žinias, sprendžiant visuomenei svarbius išbandymus ir prisidedant prie tvaraus ekonomikos augimo.

Diskusijoje dalyvaus ir VU prof. Virginijus Šikšnys, Fizinių ir technologijos mokslų centro direktorius prof. Gintaras Valušis, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto prof. Vilmantė Borutaitė, VU Kauno fakulteto prof. Vladislav Fomin, Vilniaus dailės akademijos prof. Giedrė Mickūnaitė. Europos mokslo tarybos prezidentas Vilniaus universitete susitiks su Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo prorektorais.

Europos mokslo taryba, įkurta 2007 m., yra pagrindinė Europoje svarbiausius mokslinius tyrimus finansuojanti institucija. Per šį laikotarpį EMT finansavo daugiau kaip 9 tūkst. aukšto lygio mokslininkų, daugiau kaip 50 tūkst. doktorantų ir kitų tyrėjų projektų. Tarybos biudžetas įeina į „Horizonto 2020“ programą ir 2014–2020 m. sudaro apie 13 mlrd. eurų. Stiprinant Europos mokslo pažangą, EMT dotacijos skiriamos tyrėjams ir jų grupėms, vykdančioms proveržį skatinančius didelės rizikos mokslinius tyrimus. 2017 m. ši prestižinė dotacija, siekianti 2,5 mln. penkerių metų laikotarpiui, pirmą kartą buvo skirta Lietuvos mokslininkui – VU prof. S. Klimašauskui. *Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus* ■

Politinių kalinių areštineje – Gedimino kalne rastų sukilėlių istorija

Lietuvos nacionalinis muziejus, kurio archeologai ant Gedimino kalno surado 20-ties 1863–1864 metų sukilimo vadų ir dalyvių palaikus, vainikuos beveik trejus metus trukusius tarpdisciplininius tyrimus, suteikusius galimybę naujai pažvelgti į šio sukilimo istoriją. Sukilėlių laidotuvių išvakarėse atidarytoje parodoje „Pažadinti: Gedimino kalne rastų sukilėlių istorija“ – sukrečiantis pasakojimas apie šiuos žmones ir apie sukilimą. Paroda siekiama deramai pagerbti sukilėlius, drauge įprasminant ver-

tybinį jų pasirinkimą – kovą už laisvę.

Paroda veikia pirmą kartą visuomenei atvertame pastate – XIX a. buvusioje politinių kalinių areštineje Nr. 14 (T. Kosciuškos g. 1), kurioje sukilimo metais kalėjo apie 1000 jo dalyvių, tarp kurių ir 8 iš 21 Lukiškių aikštėje sušaudytų arba pakartų ir Gedimino kalne užkastų sukilėlių. Informacija pateikiama keturiomis kalbomis (lietuvių, anglų, lenkų ir baltarusių). Paroda veiks iki 2020 m. gegužės 31 d. *Lietuvos nacionalinio muziejaus informacija* ■

Valdininkams patinka reitingai, bet jie dažnai jų nesupranta

„Valstybė gali užsibrėžti tikslą turėti du universitetus tarp 500 geriausių, bet neskirti jiems finansinės ir kitokios paramos. Nors valdininkams labai patinka reitingai, jie dažnai nesupranta, kaip jie veikia. Kiekvieno reitingo metodologija – skirtinga“, – pažymėjo Zoya Zaitseva, vadovaujanti Rytų Europos ir Vidurio Azijos skyriui organizacijoje „Quacquarelli Symonds“ (QS), kurios sudaromi universitetų reitingai laikomi vieni įtakingiausių pasaulyje. Ši ekspertė dalyvavo konferencijoje „QS in Conversation“, kuri pirmą kartą vyko Vytauto Didžiojo universitete Kaune.

Pasak Z. Zaitsevės, pasaulinio QS universitetų reitingo paskirtis yra padėti stojantiems pasirinkti universitetą, supažindinti juos su pasirinkimo galimybėmis ir užtikrinti, kad jų pasirinkta studijų kryptis atitiktų karjeros siekius. Būtent todėl reitingas remiasi ne tik objektyviais kriterijais, bet ir darbdavių apklausomis, kuriose jie prašomi įvertinti universitetus.

„Daugybei universitetų atrodo, kad reitingai turėtų remtis bibliometriniais duomenimis, tyrimų apimtimis, dėstymu. Tačiau universitetai yra pirmiausia skirti studentams, o juos domina karjera. Juk po studijų dauguma palieka akademinę bendruomenę ir išeina į „tikrąjį pasaulį“, todėl jiems reikia žinoti, ką darbdaviai galvoja apie vieną ar kitą instituciją“, – sakė QS atstovė.

Ar lėšos konkuravimui užtikrina aukštesnę poziciją?

Kalbėdama apie skirtingų reitingų subtilybes, ekspertė pabrėžė, kad kai kuriais atvejais jų didžiausias bendras reitingas, įvertinantis viso pasaulio universitetus, nėra

naudingas, nes neapima visų dominančių kategorijų. Todėl QS siūlo pačius įvairiausių reitingus: absolventų įsidarbinamumo, atskirų specialybių, regioninius, aukštojo mokslo organizavimo ir kitus. Kai kuriuos kriterijus, kurie neįtraukti į kitus reitingus, vertina sistema „QS Stars“ – pavyzdžiui, universitetų infrastruktūrą.

„Gerai, kad skirtingi reitingai naudoja skirtingas metodologijas. Antraip visuose būtų tie patys lyderiai. Be to, kaip negali lyginti obuolių su kriaušėmis, taip negali lyginti Lietuvos ir JAV universitetų arba Lietuvos ir Mongolijos. Vyriausybės ir ministerijos turi suprasti, kokios metodologijos yra aktualios jų šalims, jų tikslams ir strateginiams prioritetams“, – aiškina Z. Zaitseva.

Kaip pavyzdį specialistė pateikė atvejį, kai valstybė neskiria daug lėšų konkuravimui tarptautiniu lygmeniu. Tuomet, norint pasiekti aukštas pozicijas, reikėtų koncentruotis į reitingus, kuriuose tarptautiškumas yra mažiau reikšmingas, pavyzdžiui, įsidarbinamumo arba regioninius. Politikų neišmanymas, ką reiškia ar ką matuoja vienas ar kitas reitingas, neretai gali sukelti problemų. „Rusija norėjo iki 2020-ųjų pasiekti geriausių universitetų šimtuką. Tačiau tai neįmanoma misija. Kai tai buvo paviešinta, aš taip ir pasakiau tuometiniam švietimo ministrui D. Livanovui, tačiau jis paaiškino, kad toks buvo „nurodymas iš viršaus“. Vėliau jiems visgi pavyko tą tikslą pakoreguoti, kad tai gali būti šimtukas ne universitetų, o atskirų specialybių reitinge. Tačiau tai pavyzdys, kaip reitingų nesupratimas paveikia politiką ir šimtus šalies universitetų, o tuomet tenka koreguoti mechanizmą, kad jis būtų logiškas“, – pažymi ekspertė.

Reitingų ABC

Pasaulinės organizacijos QS Rytų Europos ir Vidurio Azijos direktorė tikina, kad naudinga stebėti konkretaus universiteto pažangą, ne tik lyginant jį su kitais universitetais, bet ir žvelgiant į to paties universiteto rezultatus šiais ir ankstesniais metais. Kita vertus, bet kokius reitingus reikia vertinti atsargiai, neskubėti daryti didelių išvadų apie universitetų vertę, remiantis vien jais. Svarbiausia – suprasti, kas konkrečiai buvo vertinama. „Visuomet žiūrėkite į juos kritiškai. Turėkite omenyje, kokie yra vertinimo kriterijai, domėkitės, kodėl vienas ar kitas universitetas prarado pozicijas, kas jį aplenkė. Daugeliu atvejų tai bus universitetas iš šalies, kuri daug investavo į švietimą. Pavyzdžiui, Indijos. Apskritai imant, Indijos universitetai nėra laikomi nuostabiais, tačiau šios šalies valdžia labai daug investuoja į technologinius institutus, todėl statistiškai jie atitinka visus reikalavimus ir reitinguose kyla aukštyn“, – dėsto Z. Zaitseva.

QS atstovė pastebi, kad tarptautinis kontekstas visada yra svarbus, nes reitingai padeda stebėti, kaip universitetai vertinami užsienyje. Konkurencija yra naudinga net ir patiems geriausiems universitetams, tokiems kaip Masačusetso technologijos institutas, nes reikia nuolat judėti į priekį ir tobulėti. „Kaip rašė Lewis Carrollis romane „Alisa stebuklų šalyje“, net ir norėdamas stovėti toje pačioje vietoje, turi labai greitai bėgti“, – citavo ekspertė.

Nors bendras pasaulinis QS universitetų reitingas yra labai populiarus, tačiau jį lenkia kitas šios organizacijos reitingas, kuriame vertinamos atskiros studijų kryptys. Pasta-

„Quacquarelli Symonds“ (QS) Rytų Europos ir Vidurio Azijos skyriaus vadovė Zoya Zaitseva. Jono Petronio nuotr.

rasis yra populiariesnis tiek pagal peržiūras internete, tiek pagal apklausas. Peržiūrų atotrūkis gana didelis – QS kryptių reitingo skiltis buvo peržiūrėta 22,4 mln. kartų, o bendrajam reitingui teko tik 13,2 mln. peržiūrų. „Studentams vis svarbesnis yra kryptių reitingas. Būtent studentas ir yra svarbiausias mūsų organizacijai. Mūsų rengta apklausa parodė, kad visuose regionuose, tiek Europoje, tiek JAV, Indijoje, Kinijoje ir kitur, naudingiausių reitingu laikomas būtent šis, o ne bendrasis“, – apibendrina Z. Zaitseva. ■

Ar gimęs provincijoje turi teisę į aukštąjį mokslą?

Jonas Varkalys

Abiturientų parengimo skirtumai regionuose ir didžiuosiuose miestuose nemažėja. Tik maždaug pusės provincijos bendrojo ugdymo mokyklų abiturientų parengimo lygis yra pakankamas, o vos ne visi profesinių mokymo įstaigų abiturientai nėra pajėgūs įveikti net minimalių stojimo į aukštąsias mokyklas reikalavimų. Egzistuojantys išsilavinimo skirtumai provincijoje augantiems vaikams praktiškai nepalieka jokių galimybių studijuoti šalies aukštosiose mokyklose. Šią socialinės atskirties problemą būtų galima pradėti spręsti, atsisakant šiuo metu Lietuvoje įtvirtintos, bet Europoje praktiškai neegzistuojančios,

praktikos valstybei, o ne pačiai aukštajai mokyklai nustatyti minimalius konkursinio balo ir kitus reikalavimus.

„Kaimo mokyklose niūriai juokaujama: mano gimtoji nuodėmė – „gimiau regione“. Kalbėdami apie didmiščių ir regionų skirtumus, pamirštame, kad socialinė atskirtis, deja, prasideda jau mokykloje. Niekam nėra paslaptis, kad daugelio regionų bendrojo lavinimo gimnazijų abiturientai dėl objektyviai susiklosčiusių priežasčių šiuo metu praktiškai neturi jokių galimybių įveikti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos nustatyto stojimo į aukštąsias mokyklas balo. Nors, kaip rodo ankstesnių metų praktika, į aukštąsias mokyklas įstoja „kaimietukai“ jas dažnai baigia netgi sėkmingiau nei did-

miesčių mokiniai, nes yra labiau motyvuoti ir darbštūs, ištroškę žinių.

Net stojančiųjų į žemės ūkio programas drastiškai mažėja. Pavyzdžiui, 2014 m. į Vytauto Didžiojo universiteto žemės ūkio akademijos bakalauro studijas įstojo 947 pirmakursiai, o 2019 m. – vos 162. O pagal žemės ūkio ministerijos atliktus naujausius tyrimus, 2021–2024 m. modernėjančiam, inovacijomis ir tausiu išteklių naudojimu grįstam žemės ūkio sektoriui vidutiniškai kasmet reikėtų 1846 specialistų ir kvalifikuotų darbininkų, iš jų – apie 46 proc. turinčių aukštąjį išsilavinimą.

Negalime toliau diskriminuoti kaimo vaikų. Jie nekalti, kad valstybė nesudaro lygiaverčių galimybių kaimo vaikams pasiekti

tokį pat žinių lygį, kaip lankantiems didmiščių mokyklas. Todėl Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai pats metas yra rasti būdą, kaip liberalizuoti patekimą į aukštąsias mokyklas, daugiau savarankiškumo paliekant universitetams ir darbdavių iniciatyvoms. Atsisakius praktikos valstybei nustatyti minimalius konkursinius reikalavimus, juos patikint pačiai aukštajai mokyklai, universitetai taip pat turėtų prisiimti atsakomybę ir teikti pagalbą mažiau pasirengusiems regionų ir kaimo moksleiviams, kad per pirmus studijų metus šie studentai pasiektų numatytus papildomus studijų reikalavimus ir galėtų integruotis į visavertes studijas. *Autorius yra Seimo narys, dirbantis Socialinių reikalų ir darbo komitete* ■

Kaimo vaikams turi būti atvertos durys į aukštąsias mokyklas

Nuolat modernėjantis žemės ūkis reikalauja vis aukštesnės kvalifikacijos specialistų. Tačiau į žemės ūkio specialybes kasmet priimama vis mažiau studentų, nes pageidaujančių mokytis yra itin nedaug. Žemės ūkio ministerija (ŽŪM) siekia, kad ši situacija pasikeistų.

ŽŪM nuo 2014 m. skiria lėšų studentų tiksliniam finansavimui. Vytauto Didžiojo universitetui (VDU) 2019 m. skirta daugiau kaip 107,7 tūkst. eurų, t. y. 90 proc. visos mokėtinos remiamo studento studijų kainos už pirmos pakopos studijų atitinkamus semestrus. Lietuvos sveikatos mokslų universitetui (LSMU) per metus skirta 10,1

tūkst. eurų. Ministerija šiemet LSMU skyrė dar 398,8 tūkst. eurų veterinarijos rezidentų pareiginei algai mokėti.

Tačiau per aukštai iškelta priėmimo į aukštąsias mokyklas kartelę motyvuotiems vaikams iš regionų užkerta kelius įsigyti norimą išsilavinimą. Pastebima, kad prastėja abiturientų parengimo lygis, ypač ryškūs skirtumai tarp sostinės ir regionų abiturientų. Nemažoje dalyje Europos šalių konkursinį stojimo balą nustato ne valstybė – tai palikta padaryti pačioms aukštosioms mokykloms. Lietuvos aukštųjų mokyklų atstovai taip pat mano, kad būtent jie turėtų būti atsakingi už motyvuotų bei gabių mokslei-

vių atrinkimą studijoms ir pagalbą mažiau pasirengusiems studijoms regionų vaikams.

Seime jau yra svarstomos Švietimo ir mokslo įstatymo pataisos, numatančios panaikinti bendrą visoms šalies aukštosiomis mokykloms taikomą minimalaus konkursinio balo kartelę. Taip pat yra skirta 6,2 mln. eurų papildomų lėšų nemokamoms bakalauro studijoms organizuoti. Yra siūlymų, kad ne mažiau kaip 50 proc. šių lėšų turėtų atitekti regioniniams universitetams.

Visiems šioms siūlymams pritaria ir žemės ūkio ministras Andrius Palionis. Jo nuomone, labai svarbu, kad konkursiniai balai neuždarytų durų į universitetą vaikams

iš regionų. „Nebus naudos iš patvirtintų programų, jeigu nebus studijuojančiųjų. Žinoma, atranka turi išlikti, tačiau rodikliai kiekvienai specialybei turi būti skirtingi“, – sako ministras.

Seimo Kaimo reikalų komitetas priėmė nutarimą pasiūlyti Vyriausybei koreguoti šiuo metu nustatytą priėmimo į šalies aukštąsias mokyklas tvarką – rengti įstatymų pataisas, kad kaimo jaunimui būtų sudarytos palankesnės sąlygos studijuoti žemės ūkio specialybes, o po studijų grįžti dirbti į kaimą. *Parengta pagal Žemės ūkio ministerijos 2019-11-27 pranešimą* ■

Trumposios studijos įtvirtintos įstatyme, bet ne praktikoje

Nors prasidėję pokyčiai švietimo sistemoje įpūtė nemažai naujų vėjų ir išjudino seniai pamirštus klausimus, tačiau kol kas verslui ir studentams reikalingų pasikeitimų ir veikiančių trumpojo ciklo studijų dar reikės palaukti.

Įstatyme nuostatos įtvirtintos prieš metus

Vienas iš Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos (LKDK) siekių įteisinti trumpąsias studijas (5 ISCED lygmens) švietimo politikos formuotojų buvo sutiktas teigiamai. Netrukus buvo papildytas Mokslo ir studijų įstatymas, kuriame įtvirtintas tokio tipo studijų apibrėžimas ir reikalingos nuostatos. Visgi, net praėjus metams, realių rezultatų ir pačių trumpųjų studijų vis dar nėra. LKDK prezidento N. Varno teigimu, per paskutinius kelerius metus buvo nudirbtas didelis darbas, bendradarbiaujant su Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininku akademiku prof. E. Jovaiša ir komiteto nariais, siekiant reikalingų pokyčių ir taisant ne vienerius metus žiojėjusių aukštojo mokslo sistemas spragą.

Dabar svarbu žengti paskutinius žingsnius – parengti trūkstamus teisės aktus, kurie įveiklėtų tokio tipo studijų programas. „Įstatyme įtvirtintos trumpųjų studijų nuostatos jau skaičiuoja antrus metus, tačiau

tikrovėje kol kas nei studentai, nei viešasis ir verslo sektoriai negali gauti šių studijų teikiamos naudos. Šiuo metu dar trūksta teisės aktų ir tvarkų, kad trumpųjų studijų programos galėtų startuoti. Tikimės, kad Švietimo, mokslo ir sporto ministerija kaip įmanoma greičiau šiuos poįstatyminius teisės aktus ir kitus dokumentus baigs rengti ir patvirtins.

Situacija švietimo sektoriuje ir iš verslo gaunami signalai rodo, kad šių studijų reikėjo jau vakar. Kolegijos šioms studijoms yra pasiruošusios, turi tokių programų projektus, reikalingus dėstytojus, materialinę bazę ir ryšius su verslu ar viešuoju sektoriumi, kuris ir bus trumpųjų studijų absolventų užsakovas“, – sako N. Varnas.

Didžiausias poreikis – verslui

Kol nėra trumpojo ciklo studijų, ne tik sumažinama studijų prieinamumo galimybė, bet ir darbdaviams nėra sudaromos lanksčios reikalingų darbuotojų parengimo galimybės. Europoje vis daugiau kalbama ir akcentuojama lanksčių, prie individualių studento poreikių pritaikytų studijų svarba.

Švietimo sistemos analitikų nuomone, trumpojo ciklo studijos Lietuvos studijų sistemai suteikia lankstumą, sudaro galimybę studentams savo tempu kilti mokymosi laiptais pamažu, nebūtinai pabaigiant

I pakopos studijas tam, kad gautų formalią kvalifikaciją. Taip pat tokias studijas galima greitai pritaikyti prie studentų ir visuomenės poreikių ir skatinti aukštąsias mokyklas aktyviai ir glaudžiai bendradarbiauti su verslo ir profesinėmis organizacijomis. Siekiant didinti aukštojo mokslo prieinamumą įvairaus statuso potencialiems studentams, trumpojo ciklo studijos tampa patrauklia alternatyva.

„Kai kurios studijų kryptys, kuriose ir būtų aktualiausia turėti trumpojo ciklo studijas, susiduria su itin dideliu studentų nubyrėjimu. Atsiradus šioms studijoms, studentai gaus galimybę, nebaigę bakaluro studijų, įgyti pažymėjimą ar diplomą ir sėkmingai įsilieti į darbo rinką, kurdami didesnę pridėtinę vertę darbdaviams. Dabar jie to padaryti negali, tad dažnai renkasi emigraciją, nekvalifikuotą darbą ar kitokią veiklą.

Tą patį kalba ir verslas. Pavyzdžiui, asociacijos „Infobalt“ narių nuomone, trumpųjų studijų reikia, nes įmonėms reikalingi specialistai su didesnėmis kompetencijomis, nei baigę profesines mokyklas absolventai. Tokios studijos turi tęstis ne vienerius metus, kaip profesinėse mokyklose, ar ketverius, kaip universitetuose, bet pusantros metų. Pasak verslo, tai yra trūkstamas segmentas, kuris leistų kolegijų trumpųjų studijų absolventams įgyti ne tik pradinį programavimą, bet ir reikiamą kompetenciją.

Trumposios studijos kolegijose. LKDK asociatyvinė nuotr.

Trumpąsias studijas galėtų pasirinkti tie studentai, kurie negalvoja apie akademinį kelią. Tačiau reikia suprasti ir tai, kad trumposios studijos nebus vykdomos visose studijų srityse, kuriose dabar kolegijos vykdo profesinio bakaluro studijas. Čia esminis faktorius yra rinkos poreikis. Taip pat labai svarbu akcentuoti, kad, įvedę trumpąsias studijas, sudarytume vientiso neakademini karjeros kelio galimybes: profesinis mokymas, trumposios studijos, profesinio bakaluro studijos ir, žvelgiant toliau, – profesinio magistro studijos kolegijose“, – taip 5-ojo ir 7-ojo ISCED lygmenų studijų poreikį kolegijose pabrėžia LKDK prezidentas N. Varnas. Parengta pagal Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos 2019 m. lapkričio 19 d. pranešimą ■

VGTU studentė dalyvauja NASA vykdomuose tyrimuose

Dažniausiai NASA atliekami tyrimai yra skirti misijoms kosmose. Tačiau pasisekusios technologijos gali būti pritaikomos ir sveikatos priežiūros gerinimui žemėje. NASA Ames tyrimų centro Nanotechnologijų centre Biosensorių laboratorijoje besistažuojanči Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) Fundamentinių mokslų fakulteto bioinžinerijos studentė Justina Gineitytė su komanda dirba prie jutiklio, skirto žmogaus hidratacijos lygiui nustatyti, kūrimo.

„Kuriamas prietaisai būtų didesnės jutiklių sistemos, klijuojamos ant žmogaus odos, dalis. Jis matuotų prakaito potencialą, jį susiedamas su bendra druskų koncentracija prakaito: kuo didesnė druskų koncentracija,

tuo labiau dehidratavęs tiriamasis žmogus. Norėdami įvertinti savo sveikatos būklę, tarptautinėje kosminėje stotyje dirbantys astronautai galėtų pagal instrukcijas pasigaminti jutiklinę sistemą savo darbo vietoje ir gauti išsamią informaciją apie kūno būklę. Jutiklis turi būti greitai pagaminamas, o pats gamybos procesas lengvai atkartojamas ir automatizuojamas. Naudojamos žaliavos gana atsparios transportavimui“, – pažymi Justina Gineitytė.

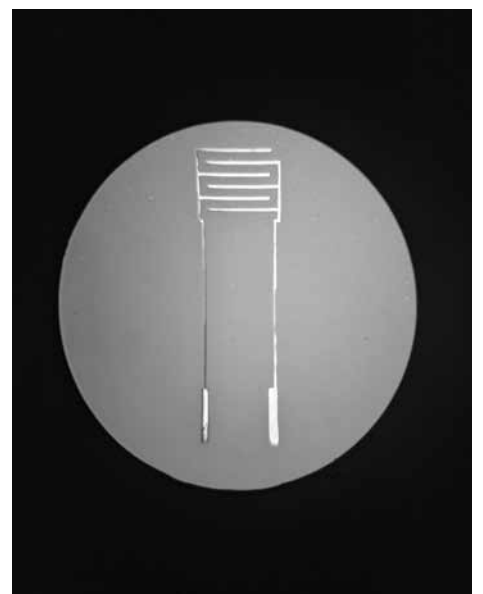
Matavimo tiriamuoju objektu prakitais pasirinktas neatsitiktinai. Pirmiausia tai yra lengvai prieinamas kūno skystis, o jo gavimas nereikalauja invazinių procedūrų. Tai palengvina tyrimo procesą ir sumažina nepatogumus tiriamajam. Prakitais gali at-

skleisti organizmo metabolinę ir fiziologinę būklę. Pavyzdžiui, tokie požymiai, kaip druskos koncentracija prakaito, priklauso nuo jos koncentracijos kraujyje bei audiniuose. Tai padaro praktiškai patrauklią platformą neinvaziniais būdais gauti informaciją apie procesus, vykstančius organizmo viduje. Pagal gautus duomenis galima nustatyti sveikatos sutrikimus ir laiku pradėti juos gydyti. Prakaito ištirpusios druskos yra svarbios kuriamo jutiklio veikimui.

„Astronautų sveikatai stebėti kuriamas jutiklis yra sudarytas iš dviejų sidabro elektrodų, spausdinamų ant lankstaus polimero rašaliniu-čiurkšliniu spausdintuvu, naudojant sidabro nanodalelių rašalą. Jutiklis gali matuoti odos impedansą, kuris žinomas kaip kompleksinė varža ir dažnai naudojamas drėgmės kiekiui odoje įvertinti. Didėjant drėgmės kiekiui odoje, didėja jos elektrinis laidumas. Dėl to mažėja odos kontakto su elektrodais impedansas, o jutiklio fiksuojamą mažėjantį impedansą galima sieti su odos drėgnumo lygiu“, – pasakoja J. Gineitytė.

Ji atkreipia dėmesį, kad impedansui matuoti reikalinga sudėtinga aparatūra, kurią sunku sutalpinti į nedidelę, dėvėti tinkamą mikroschemų sistemą. Todėl šio projekto metu stengiamasi parodyti, kad dviejų elektrodų sistema gali atlikti matavimus, kuriems pakanka paprastesnio, lengviau sumažinamo iki patogaus nešioti dydžio, aparato.

Kaip vieną didesnių jutiklio privalumų Justina įvardija tai, kad elektrodai yra gaminami iš sidabro, turinčio didesnę jautrumą reaguoti su chlorido jonais, nei su kitais prakaito esančiais jonais. „Per jutiklį leidžiant nedidelio stiprio elektros srovę, galima išmatuoti laiką, per kurį visi chlorido jonai nusėda ant jo paviršiaus, ir tiksliai nustatyti jų koncentraciją žmogaus prakaito. Chlorido jonai yra gausiausia jonų populiacija žmo-

NASA kuriamo jutiklio dizainas

gaus prakaito, o jų koncentracijos anomalijos leidžia diagnozuoti ligas, pavyzdžiui, cistinę fibrozę. Taigi jutikliu galima ne tik nustatyti bendrą elektrolitų kiekį prakaito, bet ir įvertinti vieno specifinio jono koncentraciją. Toks jutiklio multidimensiškumas padėtų visapusiškai įvertinti žmogaus sveikatos būklę, suteiktų papildomo patikimumo“, – teigia J. Gineitytė.

Kuriama jutiklių sistema prilygs pleistro konstrukcijai, kad jutikliai liestų žmogaus odą ir galėtų būti drėkinami prakaitu, o prietaise esančios elektrinės jungtys, matavimo ir duomenų siuntimo bei apdorojimo elementai būtų apsaugoti nuo tiesioginio sąlyčio su tiriamuoju. Kuriamas jutiklis yra mechaniškai tvirtas, kad galėtų veikti ilgą laiką, o lankstus polimeras, ant kurio jis atspausdintas, leidžia prietaisui gerai priglusti prie odos, todėl kuriama sveikatos stebėjimo sistema turėtų būti patogiai dėvėti. ■

Justina Gineitytė NASA tyrimų centre. Asmeninio archyvo nuotr.

Diegiami tvaraus gyvenimo principai

Agnė Kaminskienė

Vilniaus dailės akademijos (VDA) Dizaino katedroje žiedinės ekonomikos ir tvaraus dizaino kursą dėsto lietuvių kilmės profesorius iš Jungtinių Amerikos Valstijų Arūnas Ošlapas, atvykęs pagal „Fulbright“ programą. Lapkričio 27 d. įvyko atvira profesoriaus paskaita, kurios metu klausytojai galėjo susipažinti ir su įdomiausiais Vakarų Vašingtono universiteto produkto dizaino studentų darbais: avalyne, baldais, gamtos įkvėptais architektūros projektais ir kt. Profesorius papasakojo apie savo metalinių krepšių verslą ir savanorišką darbą su menininkais Meksikoje.

Anot prof. Arūno Ošlapo, jei norime, kad mūsų planeta būtų visiškai tvari sistema, turime išmokyti gyventi be atliekų ir gražinti žemei tiek, kiek suvartojame. Tbulame gamtos modelyje nėra atliekų. „Visi produktai, gaminami natūraliose sistemose, yra maistas ar žaliavos kitam to ciklo lygiui. Gamtos ciklinių savybių supratimas gali padėti žmogaus sukurtame pasaulyje, nes mes imituojame gamtą ir modeliuojame savo sistemas“, – įsitikinęs Arūnas Ošlapas. Profesorius paskaitose ir kūrybinėse dirbtuvėse, kurias jis veda kartu su lektore Barbora Adamonyte-Keidūne, diskutuojama apie žiedinę ekonomiką ir darnaus projektavimo strategijų taikymą produkto dizaine.

Prof. Arūnas Ošlapas

„Džiaugiamės, kad mūsų studentai turi galimybę pasisemti patirties iš tvaraus dizaino profesionalo. Bendradarbiaujant su Arūnu Ošlapu, kūrybinėse dirbtuvėse buvo sukurta daug unikalių produktų, kurie vėliau puikiai prigyja buitėje“, – teigia VDA Dizaino katedros vedėjas Juozas Brundza. Kūrybinių dirbtuvių „ReMatters“ dalyviai

kuria ir gamina produktus iš perdirbtų arba regeneruotų medžiagų. Juos buvo galima įsigyti gruodžio 13 d. vykusioje mugėje–parodoje. Ten buvo galima pamatyti šokolado formos prakurų, pagamintų iš riešutų lukštų ir senų žvakių vaško, pintinių bei padėklų, sukurtų iš pakartotinai panaudotų keraminių plytelių, dubenų iš išlydytų maisto indų ir net makaronų formos kempinių, pagamintų iš baldų kamšalų.

Arūnas Ošlapas dėstyti į VDA atvyksta jau antrą kartą. Pirmą kartą atvykęs 2009 m. VDA Dizaino inovacijų centro kvietimu, kartu su Dizaino katedros studentais ir dėstytojais, jis surengė dizaino parodą „Recycle“. Ši paroda ir mugė sulaukė didelio visuomenės susidomėjimo. Jis teigia: „Pastebiu, kas VDA studentai yra labai sumanūs ir novatoriški. Kai viešėjau čia prieš dešimt metų, studentai, gamindami savo produktus, turėjo daug mažiau technologijų ir išteklių, bet vis tiek sugebėjo sukurti įspūdingų darbų. Šiandien jaunieji dizaineriai gali naudotis modernia įranga (pavyzdžiui, pjaustymo lazeriais ir CNC staklėmis), kuri labai palengvina nedidelio masto gamybą.“

Profesorius Arūnas Ošlapas Vakarų Vašingtono universitete nuo 1991 m. dėsto industrinį dizainą ir kartu su savo studentais sprendžia sudėtingas pasaulio problemas. Jis pritaiko industrinio dizaino principus baldų

pramonėje, architektūroje, parodų dizaine, o laisvalaikio užsiima metalo meno verslu. Profesorius praleidžia vasaras, pindamas metalinius krepšius, o kai Ramiojo vandenyno šiaurės vakaruose pasidaro šalta, vyksta į pietus – į Meksiką, kur dirba su vietiniais amatininkais.

Savo vizito metu A. Ošlapas lanko žymias Lietuvos vietas, domisi savo močiutės Elenos Plechavičiūtės ir jos brolio generolo Povilo Plechavičiaus istorija. *Autorė yra Vilniaus dailės akademijos Dizaino inovacijų centro komunikacijos projektų vadovė*

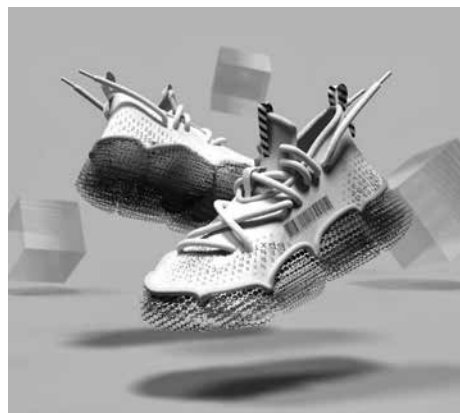
Aliuminio kėdė

Telefono ausinės

Bepilotė skraidyklė (dronas)

Sportinė avalynė

Žibintuvėlis

VISUOMENĖS INICIATYVOS

TAI GALI TAPTI NACIONALINIŲ PROJEKTU

Idėja kurti „Enciklopediją Lietuvai ir pasauliui“ (ELIP) kilo Vitui Povilaičiui ir Edvinui Giedrimui. Netrukus ją parėmė ir daugiau bendraminčių. Šia visuotinių žinių kaupykla lietuvių kalba nemokamai dabar gali naudotis kiekvienas. Ji skirta ne tik Lietuvai, bet ir visam pasauliui.

Žinyne yra duomenų ir apie daugelį kitų šalių, jų asmenybes, reiškinius ir pan. Lietuva – tai tik atspirties taškas sklaidai visomis enciklopedinėmis kryptimis. Enciklopedijoje yra keli milijonai straipsnių ir šimtai tūkstančių vaizdų. Tai dešimtis kartų daugiau, negu „Wikipedijoje“.

Šis milžiniškas visuomenininkų darbas yra akivaizdus patriotiškumo ir meilės Lietuvai pavyzdys. Jis garsina Lietuvą visam pa-

sauliui. Tačiau entuziastams reikia valstybės paramos. „ELIP gali būti laikomas nacionaliniu projektu“, – sako Edvinas Giedrimas. Šiuo projektu jau susidomėjo universitetai, Švietimo ir mokslo ministerija, Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka.

Entuziastų ratas didėja. Pirmiausia jie nusprendė steigti paramos fondą „Enciklopedija Lietuvai ir pasauliui“. Fondo steigėjai (Antanas Buračas, Juozas Dingelis, Edvinas Giedrimas, Romualdas Karazija, Jonas Milerius, Vitas Povilaitis, Adolfas Laimutis Telksnys, Romualdas Valiulis) rugpjūčio pabaigoje pasirašė ELIP fondo steigimo sutartį, patvirtino jo įstatus, išrinko valdybą ir patvirtino fondo direktorių (juo tapo J. Milerius).

Fondas siekia:

- išsaugoti sukauptą ir iš dalies susistemintą informaciją skaitmenine forma apie lietuviškas etnokultūrinės vertybes ir kitą tautos gamtinę bei civilizacinę paveldą,
- kaupti, saugoti ir skleisti moderniomis informacinių technologijų priemonėmis tautines vertybes, kad jos būtų viešai prieinamos internetinėje erdvėje, kurios bet kokia forma (raštu, žodžiu, garsais, fiksuotais ar judančiais vaizdais) yra paskleistos ir turi išliekamąją vertę;
- skatinti Lietuvoje ir išsivijoje gyvenančius tautiečius rinkti ir teikti informaciją apie praeities ir nūdienos lietuviškas vertybes, kurios atspindėtų asmenybes, bendruomenes, įvykius, įvairaus laikmečio įstaigas,

šventyklas, piliakalnius bei pilkapius ir kitą reikšmingą tautos paveldą;

- skatinti visuomenę remti „Enciklopediją Lietuvai ir pasauliui“ finansiškai ir intelektualiai;
- rengti konferencijas, paskaitas, diskusijas, seminarus, telkiančius žmones ELIP turtinimui, vystymui ir tobulinimui.

Šiuo metu vyksta Fondo registracijos darbai, rengiami bendradarbiavimo sutarčių su aukštosiomis mokyklomis ir bibliotekomis projektai. Tačiau ELIP veikla nėra akimirkai nesustoja. Informacinių technologijų priemonėmis Lietuvos kultūra, praeities įvykiai ir faktai vis labiau garsinami Lietuvoje ir už jos ribų. Fondo steigėjai kviečia naudotis šia informacijos kaupykla: lietuviai.lt. *Šaltinis: www.pozicija.lt*

Universitetas tapo antraisiais namais

Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto mokslo darbuotojos bei Neringos muziejaus direktoriaus pavaduotojos dr. Indrės Žigeu pavadė neseniai nuskambėjo Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos organizuotame disertacijų konkurse. Jos disertacija „Stiklo dirbiniai ir jų naudojimo kultūra Klaipėdoje XVI–XIX a. Baltijos jūros regiono kontekste“ pateko tarp vienuolikos geriausių Lietuvoje. Tačiau tam prirėkė bent dešimtmečio nuoseklaus darbo.

– Ar svajojai tapti archeologe?

– Jei atvirai, ilgą laiką nežinojau, kuo noriu tapti. Būna tokių vaikų, kurie dėl savo profesinės krypties yra apsisprendę nuo penktos klasės, o aš to nežinojau net ir tapusi vienuoliktokė. Iki to laiko norėjau būti ir mokytoja, ir gydytoja, ir interjero dizainerė.

Dr. Indrė Žigeu. Asmeninio archyvo nuotr.

Vienuoliktoje klasėje priartėjo ir brandos egzaminai. Tuo metu prasidėjo pilietiškumo ugdymo pamokos, kurių metu man patiko nagrinėti Konstituciją, valstybės valdymo sistemą, politines teorijas. Tada labiausiai norėjau pasukti į politologiją. Mane traukė politikos mokslai, o istorija su tuo labai susijusi.

Archeologija nebuvo mano aistra nuo vaikystės. Nors dar būdama pradinėse klasėse su bendraklasiais eidavau į netoli namų esantį pušyną ieškoti... aukso, o seneliams griauant namą sumaniau pakasinėti ir po namo grindimis. Tada surinkau visą maišelį keramikos šukių. Radau ir monetų. Tuo metu man tai buvo labai įdomu, bet vėliau, žinoma, apie tai pamiršau. Vėlesnėse mokyklos klasėse, šiek tiek aiškėjant norimos profesijos kryptį, pradėjau analizuoti Lietuvos universitetų siūlomas programas ir rinktis, kur norėčiau studijuoti. Atvažiavusi į Atvirų durų dieną Klaipėdos universitete, pirmiausia apsilankiau Politologijos katedroje ir nusprendžiau susipažinti su istorijos studijomis. Tuo metu jau buvau daugiau paskaičiusi, žinojau ir apie galimybę studijuoti archeologiją, susipažinti su povandeninės archeologijos kryptimi, kuri šias studijas išskyrė iš kitų siūlomų programų. Įstojusi į šį universitetą ir pasirinkusi istorijos studijų programą, pasukau į archeologijos specializaciją. Taip viskas ir prasidėjo...

– Ar esi klaipėdietė?

– Gimiau Klaipėdoje, bet užaugau ir baigiau mokyklą Mažeikiuose. Taigi, galima

sakyti, kad grįžau į gimtinę.

– Ar nebuvo noro vykti studijuoti į užsienį?

– Buvo įvairių norų, net ir ašarų. Kaip minėjau, kadangi studijos Klaipėdoje nebuvo mano pirmasis pasirinkimas, buvo sunku pripažinti, kad teks skirtis su į sostinę išvyksiančiais draugais. Bet tai buvo laikina, kol susipažinau su savo kursiokeis ir dėstytojais. O dar ir miestas prie jūros! Prie jos su draugais važiuodavome po paskaitų ar egzaminų sesijas. Visos „platesnių horizontų“ paieškos stabilizavosi. Dar bakalauro studijų metu pagal „Erasmus“ programą buvau išvykusi studijuoti į Vokietiją. Po to atlikau ir praktiką Liubeke. Nors Vokietija nuo vaikystės mane labai traukė, greitai supratau, kad noriu likti Klaipėdoje. Visada žinojau ir dabar žinau, kad, labai panorėjusi, galiu atsidurti bet kur. Bet kol kas nepasigailėjau dėl savo pasirinkimo pasilikti Lietuvoje. Baigusi bakalauro studijas, įstojau į magistrantūrą. Studijavau pagal Baltijos šalių istorijos programą ir dirbau Istorijos katedros administracijoje. Tuometinė Istorijos katedra ir Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas tapo mano antraisiais namais.

– Gal studijuodama Klaipėdos universitete sutikai asmenybių, nulėmusių dar didesnę tavo potraukį archeologijai ir motyvavusių siekti daugiau?

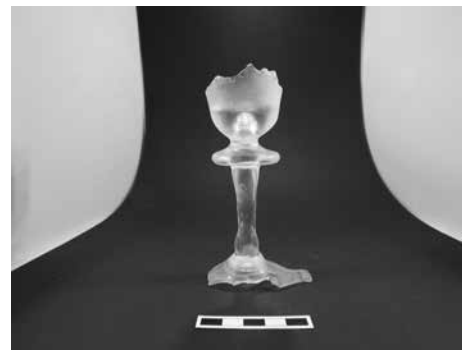
– Tokių asmenybių buvo labai daug. Kai, dar būdama moksleivė, atėjau į Atvirų durų dieną, pamenu, kad mus priėmė charizmatiškasis prof. Vygantas Vareikis, kuris labai paprastai ir vaizdžiai papasakojo apie istoriko veiklą. Vėliau jis taip pat vaidino reikšmingą vaidmenį visų studijų metu. Daug lėmė archeologiniai kasinėjimai buvusios Šv. Jono bažnyčios šventoriuje (Turgaus g.), kuriems vadovavo archeologas Gintautas Zabiela. Jis vėliau tapo mano ir magistrinio, ir disertacinio tyrimo vadovu.

Archeologijos specializacijos pasirinkimą labiausiai lėmė netikėta pažintis su archeologe Ieva Masiulienė. Būdama studentė, dirbau archeologiniuose tyrimuose Tiltų gatvėje, kuriems ši archeologė tada vadovavo. Pradėjusi ten dirbti, dar nebuvau apsisprendusi suklikti į archeologiją. Tada daug bendravome ne tik su Ieva, bet ir kitais kolegoms bendraamžiais. Šių tyrimų metu radau stiklinės „Riomerio“ taurelės fragmentą. Tai Klaipėdoje retas, net stublinamai gražus taurės vynu tipas. Dabar juokauju, kad tai ir lėmė mano tolimesnę karjerą. I. Masiulienė man pasiūlė pagalbą apie archeologo kelią ir analizuoti stiklo artefaktus, kurie iki tol buvo mažai tyrinėti Lietuvoje. Galiausiai supratau, kad šis kelias man labiausiai tinka. Archeologijoje labai traukia darbas su pirminiais šaltiniais, nes niekada nežinai, kas slepiasi po miesto grindiniu. Čia gali patirti daug atradimų per vieną dieną.

– Parašei vieną geriausių disertacijų Lietuvoje. Kiek tam prirėkė laiko?

– Oi, daug... Nepabuvus doktorantūroje ir neparašius disertacijos, turbūt neįmanoma to suprasti... Pačiai sunku pamatuoti, kiek laiko tenka tam skirti. Kadangi mano tyrimų laukas nebuvo plačiai tyrinėtus, teko daug svarstyti, nuo ko geriausiai pradėti, kaip tą temą atskleisti, ar užteks medžiagos, ar rasiu kitų šaltinių.

Disertacijai subrandinti man prirėkė šešerių metų, o skaičiuojant nuo pirmųjų žingsnių, stiklo artefaktams iširti prirėkė viso dešimtmečio. Prie šios temos dirbau

Senujų Klaipėdos miestiečių naudotos taurės fragmentas. Archeologinis radinys iš Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus fondų.

nuosekliai. Apie stiklo artefaktus pradėjau rašyti nuo antrojo kursinio darbo, juos tyrinėju savo disertacijoje, šiuos tyrimus tęsiu ir toliau.

– Ar negaila tam skirto laiko?

– Turiu prisipažinti, kad kartais pagalvodavau, ar man to reikia? Bet kažkoks vidinis variklis stūmė į priekį. Norėjosi padaryti darbą, nes pačiai tai buvo labai įdomu. Dar rengdama kursinį darbą, rašiau apie vienos stiklo grupės gaminį – butelius. Tuo metu archeologiniai tyrinėjimai vyko Žvejų gatvėje. Ten dirbė archeologai aptiko ūkinės paskirties duobę su XVIII–XIX amžių vyno buteliais. Užsimojau juos iširti, suklasifikuoti ir datuoti. Tai buvo pati pradžia. Nors pats tyrimų objektas siejamas su linksmybėmis, jį pažūrėjau labai rimtai. Dėl tokio tyrimų šaltinio pasirinkimo, esu sulaukusi ir šmaikščių replikų. Neva iš „bonkių“ mokslo nepadarysi, bet manęs tai netrikdė. Atvirkščiai, norėjosi įrodyti, kad yra priešingai.

Baigusi senosios Klaipėdos butelių iš Žvejų gatvės tyrimo etapą, maniau, kad imsiusi visų stiklo dirbinių Klaipėdoje tyrimo, tačiau supratau, kad dar daug ko apie juos nežinau. Norėjosi pažvelgti į juos sistemškai, paslaugų ir prekių kontekste. Taip šio įdomaus šaltinio tyrimai buvo tęsiami ir bakalauro, ir net magistro darbe. Analizuodama stiklinius butelius, supratau, kaip tą stiklą reikia tyrinėti, perpratau tyrimų metodiką. Todėl likę stikliniai dirbiniai – geriamieji stalo indai, taurės, taurelės, stiklinės, bokalai, puodeliai, medicininės paskirties indai, langų stiklas, stiklo papuošalai, net žaislai – pasidavė kiek lengviau. Stiklo dirbiniai mums leidžia labiau pažinti senųjų Klaipėdos miestiečių ryšius su kitomis šalimis, jų manieras, stalo kultūrą, mediciną, architektūrą ir kt. Ši istorijos dalis išties labai įdomi.

– Kaip vyko tyrimo procesas?

– Pirmiausia turėjau susipažinti su pačiu tyrimo šaltiniu, su visa Klaipėdos archeologinio stiklo kolekcija, saugoma Mažosios Lietuvos istorijos muziejuje. Visi profesionalių archeologų atliekami tyrimai yra dokumentuojami. Rengiamos ataskaitos, kuriose registruojami ir patys radiniai. Taigi tas ataskaitas, kurių šiuo atveju buvo keli šimtai, reikėjo pervertinti ir pasirinkti objektus, kuriuose buvo rasta nors viena stiklo šukė. Ataskaitose archeologai ieško radinių konteksto. Radinys be konteksto turi mažai reikšmės. Tokių radinių sunku datuoti, interpretuoti jo naudojimo kontekstą. Sukūrusi pirminę duomenų bazę, turėjau apžiūrėti ir pačius radinius, juos išmatuoti, aprašyti, nustatyti vertingiausius bruožus, sudėlioti į atskiras „lentynėles“ – pagal paskirtį ir formas. Daugiausia kruopštumo

ir laiko pareikalauja duomenų apdorojimo procesas, nes turi žinoti, į kokius klausimus norėsi atsakyti, dar renkant duomenis ir juos apdorojant.

Kadangi mano tiriamas laikotarpis yra XVI–XIX a., ieškojau ir istorinių šaltinių. Teko informacijos ieškoti ir įvairaus pobūdžio literatūroje. Darbas su pirminiais ir antriniais istorijos šaltiniais leido išplėtoti su stiklinių dirbinių naudojimu susijusius kontekstus. Reikėjo pažinti ir kaimyninių šalių, Baltijos jūros regione surinktų artefaktų medžiagą, analizuoti kitų šalių mokslininkų jau išanalizuotą medžiagą ir pan. Archeologo tikslas nėra vien tik aprašyti kokį nors artefaktą ar konstatuoti faktą, kad štai ir mes turime tokį patį XVI a. dirbinį, kokių buvo rasta, pavyzdžiui, Lenkijoje ar Norvegijoje. Archeologo pareiga per archeologinių tyrimų metu surinktus radinius ar aptiktas struktūras suteikti žinių apie praeityje vykusio gyvenimo sąlygas, apie tada gyvenusius žmones, t. y. apie tai, kas mes buvome anksčiau ir kiek esame pažengę ar nepažengę, iš kur atsirado vieni ar kiti mūsų įpročiai, mąstymo šablonai, kodėl mūsų tokia mąstysena ir pan.

– Koks didžiausias atradimas, atliekant šį tyrimą?

– Atradimų buvo išties nemažai, tačiau labai nustebino muziejaus fonduose rastos karo su švedais liekanos – stiklinės rankinės

Vaistiniai buteliukai, rasti senojoje Klaipėdoje. Archeologiniai radiniai iš Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus fondų

granatos. Kai pradėjau domėtis plačiau, sužinojau, kad tai yra retenybė ir visame regione. Tiesa, turime keletą tokių radinių Biržuose ir kaimyninėje Lenkijoje.

Kitas atradimas yra susijęs su miestiečių sveikatingumo reikalais. Išaiškėjo, kad XVII a. Klaipėdoje veikė alchemiko vaistininko laboratorija. Rasta tai liudijančių stiklinių dirbinių: vaistinių buteliukų, alembikų – distiliavimo aparatų, retortų ir kt. Iki tol apie tai nežinojome. Muziejaus fonduose teko aptikti ir stiklinių buteliukų su juose išlikusiu turiniu, kurių ištyrus laboratorijoje paaiškėjo to turinio sudėtis. Ypač nustebino, kad, gaminant tepaliukus, būdavo įmaišoma asbesto, kas šiais laikais yra visiškai nesuderinama su žmogaus sveikata.

– Į ką gilintis buvo sudėtingiausia?

– Kiekvienam dirbiniui reikėjo atrasti kokį nors pagrindimą. Juos interpretuoti nebuvo lengva. Reikėjo peržiūrėti daugybę šaltinių, perskaityti nemažai literatūros užsienio kalbomis. Ne tik anglų ar vokiečių, bet ir lenkų, latvių, estų, danų, rusų ar net olandų, t. y. tomis kalbomis, kuriomis aš nekalbu.

– Kokiems tolimesniems darbams įkvėpė puikus disertacijos įvertinimas?

Europos socialinis tyrimas atliekamas ir Lietuvoje

Kas yra Europos socialinis tyrimas?

Europos socialinis tyrimas (EST) yra Europos mokslinių tyrimų struktūra, kas dveju metus apklausiama Europos šalių gyventojus apie jų požiūrius, įsitikinimus ir elgseną. Tai apklausa, kuri padeda išsiaiškinti, ką skirtingų šalių gyventojai mano tam tikrais klausimais, pavyzdžiui, apie politiką, religiją, gerovę ir pan., kuo tiki ir kaip elgiasi.

Pagrindinis tokio tyrimo tikslas yra apklaustos būdu rinkti informaciją apie Europos socialinės struktūros, gyvenimo sąlygų bei nuostatų kaitą ir pateikti išvalgas apie tai, kaip kinta Europos socialinis, politinis ir vertybinis paveikslas. Siekiama įgyvendinti ir skleisti aukščiausius metodologinius tarptautinių tyrimų standartus tokiose socialinių mokslų srityse, kaip klausimynų kūrimas ir testavimas, atrankų sudarymas, duomenų rinkimas, paklaidų mažinimas ir klausimų patikimumo užtikrinimas. Planuojama sukurti nacionalinės pažangos rodiklius, kurie remtųsi tuo, kaip piliečiai suvokia ir vertina pagrindinius savo visuomenės bruožus. Siekiama didinti duomenų apie socialinius pokyčius matumą ir prieinamumą mokslininkams, politikos formuotojams ir visuomenei.

Europos socialinio tyrimo bent vienoje iš devynių bangų jau dalyvavo 38 Europos šalys, tarp kurių buvo ir Lietuva. To-

kia apimtimi gali didžiuotis tik nedaugelis mokslinių tyrimų. Todėl EST yra pripažintas kokybiškiausiu socialiniu tyrimu Europoje ir dar 2005 m. buvo apdovanotas prestižiniu Europos Sąjungos Dekarto prizu.

Apklausa dalyviai atsakinėja į maždaug 170 įvairių klausimų (140 pagrindinių ir apie 30 skirtingose bangose keičiamų klausimų). Per 18 EST vykdymo metų atlikta 425 tūkst. tiesioginių interviu. Vien Lietuvoje, kuri dalyvavo penkiose iš devynių bangų, apklausta daugiau nei 10 tūkst. respondentų. Surinktus gausius Europos socialinio tyrimo duomenis naudoja mokslo bendruomenės nariai (mokslininkai, dėstytojai ir studentai), politikos formuotojai, nevyriausybiniai ir kitų organizacijų atstovai. 2005–2019 m. registruotų duomenų naudotojų skaičius siekia per 140 tūkst.

Lietuva į Europos socialinį tyrimą įsitraukė nuo 2008 m. (ketvirtosios bangos metu). Nuo 2019 m. šį tyrimą Lietuvoje įgyvendina Vytauto Didžiojo universitetas. Projekto komandoje dirba sociologijos, psichologijos ir politikos mokslų atstovai.

Kokių duomenų galima tikėtis iš šiuo metu įgyvendinamos 9-osios Europos socialinio tyrimo bangos?

Kiekvieną EST apklausą sudaro nuolatiniai ir kintantys klausimų moduliai. Pagrindinio EST klausimyno temos, sutinkamos

kiekvienoje tyrimo bangoje, yra šios: subjektyvi socialinė gerovė, saugumas ir sveikata; socialinės ir politinės nuostatos, vertybės ir elgsena; žiniasklaida ir socialinis pasitikėjimas; tautinis, etnis, religinis tapatumas ir diskriminacija; žmogiškosios vertybės; socialinės demografinės charakteristikos; namų ūkio padėtis.

9-ojoje EST bangoje į tyrimo klausimyną įtraukti du kintantys klausimų moduliai: „Gyvenimo ciklas“ bei „Teisingumas ir sąžiningumas“. Europos valstybių visuomenė susiduria su dideliais demografiniais pokyčiais, turinčiais tiesioginį ir ilgalaikį poveikį. Šie pokyčiai apima spartėjantį visuomenės senėjimą, mažėjantį gimstamumą, netradicinę šeimos struktūrą, pasikeitusius moterų ir vyrų bei kartų santykius ir padidėjusią migraciją. Būtent šiuos aspektus siekia atskleisti 9-ojoje EST bangoje esantis kintantis klausimų modulis „Gyvenimo ciklas“. Tai yra gyventojų nuostatų kaitos tyrimas, kuris apima tokias temas, kaip svarbiausių gyvenimo įvykių laikas, požiūris į tinkamiausią amžių atlikti tam tikrus dalykus, jauniausio ir seniausio amžiaus gyvenimo įvykiai, gyvenimo planavimas.

Antrasis 9-ojoje EST bangoje kintantis klausimyno modulis, kaip minėta, yra „Teisingumas ir sąžiningumas“, kuris remiasi keturių politikos aspektų atskyrimu: kokie išteklių pasiskirsto nelygiai, pavyzdžiui, pa-

jamais, turtas ir išsilavinimas (paskirstomasis teisingumas); kaip jie paskirstomi (procedūrinis teisingumas); kas yra solidarios bendruomenės dalis ir kaip ji gali išreikšti savo reikalavimus (teisingumo aprėptis); kada persikirstymo sąnaudos ir nauda turi poveikį visuomenei (teisingumas tarp kartų)? Pateikdamas galimybę palyginti požiūrių duomenis šiais klausimais, modulis apima pagrindinius Europos visuomenių politinius iššūkius: susidoroti su didėjančia ekonomine ir švietimo nelygybe, migrantų integracija į esamas socialines struktūras ir ekologinio ir socialinio tvarumo užtikrinimu.

Daugiau informacijos apie Europos socialinį tyrimą Lietuvoje galima rasti:

1) veidaknygės (Facebook) paskyroje – EST Lietuvoje;

2) internetinėje svetainėje – <https://www.europeansocialsurvey.org/about/country/lithuania/>;

3) parašius e. paštu est@vdu.lt arba tiesiog apsilankius VDU Socialinių mokslų fakultete (Kaunas, Jonavos g. 66).

Pranešimas parengtas, įgyvendinant Lietuvos narystės Europos socialinio tyrimo Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros konsorciame (EST EMTIK) projektą, kurį finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. VS-3). Parengė EST nacionalinė koordinatore doc. dr. Aurelija Stelmokienė ir dr. Vitalija Simonaitė

NAUJOS KNYGOS

Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953 m.

Audronė Svėrienė

Lapkričio 20 d. Seimo skaitykloje įvyko enciklopedinio leidinio „Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953“ (10 tomų) sutiktuvas. Renginys buvo skirtas Lietuvos kariuomenės dienai, kuri minima lapkričio 23 d. Šios knygos parodo tragišką 1918–1953 m. Lietuvos karininkijos likimą ir yra svarbios kiekvienam dabartiniam kariui. Tai knygos, apie kurias turėtų žinoti visi lietuviai.

Leidinio sutiktuvas ir diskusijoje dalyvavo Seimo narys, Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos pirmininkas prof. dr. Arūnas Gumuliauskas, Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjungos pirmininkas, vienas enciklopedinio leidinio „Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953“ iniciatorių, autorių Vytautas Zabielskas, žurnalistas Vilius Kavaliauskas ir kt. Šis leidinys buvo rengtas daugiau nei 16 metų. Daugiatomė enciklopedija laikoma dokumentinės medžiagos paminklu Lietu-

vos kariuomenei. Knygos yra pripažintos istorikų ir naudojamos leidžiant kitus istorinius veikalus.

Enciklopedinį leidinį „Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953“ Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjungos nariai rengė nuo 1998 metų. Visi jie dirbo iš idealistinių paskatų, nuveikė milžinišką darbą Lietuvai. Šias knygas rašė 30 autorių, 15 nuolatinųjų tyrėjų ir kt. Kiekvienas tomas apžvelgia skirtingus karininkų gyvenimo aspektus. Pavyzdžiui, šeštasis tomas skirtas

Lietuvos karininkų ir jų šeimų didžiosios tremties 65-eriems metams ir visiems Lietuvos kariuomenės kavalerijos karininkams; dešimtas tomas – Lietuvos kariuomenės 100-mečiui ir visiems Lietuvos kariuomenės karininkams. Knygoje yra daugiau nei 7 tūkst. karininkų biografijų, karininkų ir jų šeimų nuotraukų. Enciklopedinis leidinys – paminklas tiems, kurie gynė ir kūrė valstybę, gali būti pavydžiu jaunosios kartos karininkams. Autorė yra Seimo Informacijos ir komunikacijos departamento Bendrosios ir bibliografinės informacijos skyriaus vyriausioji specialistė

Zigmanto Sierakausko žmonos atsiminimai

Arminas Šileikis

Lapkričio 7 d., likus dviem savaitėms iki sukilėlių, rastų Gedimino kalne, laidotuvių, Lietuvos nacionalinis muziejus pakvietė į sukilimo vado Zigmanto Sierakausko žmonos Apolonijos Dalevskytės-Sierakauskienės „Atsiminimų“ pristatymą. Tai autentiškas autorės pasakojimas apie vyrą, šeimą ir sukilimą. Lietuviškai šie atsiminimai išleisti pirmą kartą.

„Atsiminimų“ knygos sudarytojos istorikės Tamara Bairašauskaitė ir Jolanta Sikorska-Kulesza teigia, kad dažniausiai sukilimo istorija yra perteikiama vyrų. Bet ir moterys parašė nemažai atsiminimų, ir jų dalyvavimas bei vaidmuo 1863–1864 m. įvykiuose yra neabejotinas.

A. Sierakauskienės atsiminimai nėra nei perdėm emociingi, nei perkrauti kasdienybės aprašymais. Jų herojai – tai Apo-

Inicialiai ant Zigmanto Sierakausko vestuvinio žiedo. K. Stoškaus nuotr.

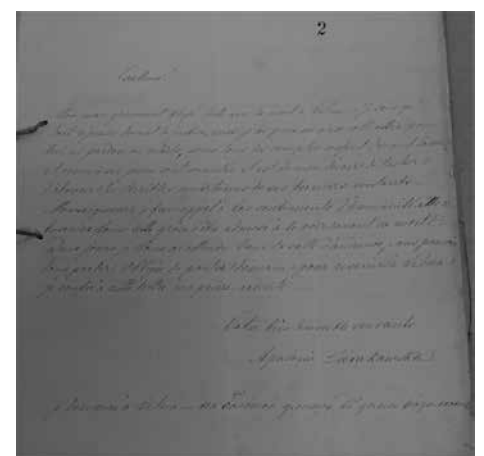
lonijos broliai Aleksandras, Pranciškus, Konstantinas ir Titas Dalevskiai bei vyras Zigmantas Sierakauskas. Asmenys, nepaliaujamai kovoję už laisvę ir nepriklausomybę. Pati Apolonija, jos motina ir seserys minimos tiek, kiek yra prisidėjusios prie jų veiklos, dėl ko visos Dalevskių šeimos moterys patyrė tremtinio dalią. Atsiminimų autorė daug dėmesio skiria savo herojų gyvenimų aprašymui, jų politinei veiklai ir pačiam sukilimui, tačiau nevengia atskleisti privatų gyvenimą, pasakojimo pa-

gavimą sustiprindama skelbiamais brolių ir vyro laiškais.

Visgi „Atsiminimai“ nėra vientisas ir nuoseklus pasakojimas. Jame esama neišvengiamų pasikartojimų, nes vaizduojamų herojų likimai persipynė, tekstas rašytas atskirais skyriais ir atskiromis biografijomis. Tačiau autorė rašė kaskart kiek kitaip, todėl knygoje pateikiamas visas originalaus rankraščio tekstas be trumpinimų ir pakeitimų. Lietuviškas „Atsiminimų“ vertimas – tai pataisyta ir papildyta lenkų kalba anksčiau išleistas knygos versija. Sudarytojų teigimu, rengiant leidinį Lietuvos skaitytojams, nemažai istorinių įvykių komentarų pakoreguota, atsižvelgiant į naujausius 1863–1864 m. sukilimo tyrimus.

„Atsiminimus“ į lietuvių kalbą išvertė Tamara Bairašauskaitė. Knygos leidimą parėmė Vasario 16-osios fondas.

Autorius yra Lietuvos nacionalinio muziejaus viešųjų ryšių specialistas

Apolonijos Sierakauskienės laiškas imperatoriui Aleksandriui II, kuriame ji prašo leidimo pasimatyti su kalinamu vyru Z. Sierakausku

Lukiškių aikštės ateitis

Seimo nariai Laurynas Kasčiūnas ir Audronius Ažubalis kreipėsi į Seimo valdybą, prašydami Kultūros komitete jau dvejus metus užstrigusį Lukiškių aikštės įstatymo projektą perduoti Seimo Švietimo ir mokslo komitetui. 2017 m. gruodžio 12 d. Seimas pritarė Lukiškių aikštės Vilniuje įstatymo projektui, nustatant, kad Lukiškių

aikštė Vilniuje yra pagrindinė reprezentacinė Lietuvos valstybės aikštė ir formuojama su laisvės kovų memorialiniais akcentais. Įstatymo projekto tikslas – įamžinti Lietuvos laisvės kovotojų atminimą Lukiškių aikštėje. „Visi kylantys nesupratimai dėl Lukiškių aikštės sutvarkymo ir kovotojų už Lietuvos laisvę įamžinimo baigtų, jei

įstatymo projektas būtų priimtas ir Lukiškių aikštė būtų pripažinta valstybinės reikšmės reprezentacine aikšte. Tačiau jau beveik dvejus metus šio svarbaus mūsų laisvės kovotojams, patriotinėms organizacijoms ir didelei daliai visuomenės Įstatymo projekto svarstymas nejudą iš vietos ir yra įstrigęs Kultūros komitete. Todėl prašo-

me minėto Įstatymo projekto svarstyme pagrindiniu paskirti Švietimo ir mokslo komitetą, – teigia L. Kasčiūnas. Seimo narių kreipimąsi palaiko ir Mišriai Seimo narių grupei atstovaujantis Povilas Urbšys. Parengta pagal Seimo 2019 m. lapkričio 20 d. pranešimą ■

Universitetas tapo antraisiais namais

■ Atkelta iš 9 p.

– Pripažinimas motyvuoja ir leidžia suprasti, kad judu tinkama kryptimi. Kitas mano žingsnis – rasti rėmėjų ir parengti monografiją, pagrįstą disertacijos rašymo metu atliktais tyrimais. Dar rengiant disertaciją kilo idėja toliau analizuoti ir kitas su stiklo

kultūros tyrimais mažai susijusias, tačiau nemažiau įdomias ir vertingas temas, kurios Lietuvoje dar nėra tyrinėtos.

Kas bus ateityje, sunku pasakyti. Idėjų kol kas netrūksta, todėl archeologijos palikti nežadu.

– **Ką galėtum pasakyti moksleiviams, manantiems, kad archeologi-**

ja – nuobodus mokslas?

– Vieniems tai gali būti tikrai nuobodus ir netgi fiziškai sunkus, o kitiems – labai dinamiškas darbas. Iš patirties sakau, kad archeologijoje daug atradimų, kuriuos gali patirti tiek lauko perkasoje, tiek ir kabinate, analizuodamas jau iškastą medžiagą. Archeologai daug keliauja, gali kasinėti

įvairiose Lietuvos vietose. Pamatę archeologinius tyrimus mieste, gyvenvietėje ar laukuose, moksleiviai galėtų dažniau prie jų sustoti, pasižiūrėti, kas vyksta, pakalbinti archeologus, paprašyti, kad leistų valandėlę padirbėti kartu. Manau, kad archeologai tam neprieštarautų. ■

Tarptautinė komanda rengs ugdymo programą gabiems vaikams

Siekdamas kelti švietimo kokybę ir puoselėti gabių vaikų ugdymą, Vytauto Didžiojo universitetas (VDU) pasirašė tarptautinę bendradarbiavimo sutartį su įmone „IP Capital Group“. Bendradarbiaujant Lietuvos, Izraelio ir Ukrainos atstovams, inicijuojama unikali mokymo programa. Pagrindinis šios iniciatyvos tikslas – parengti nacionalinę programą, skirtą gabių vaikų atrankai ir ugdymui, paruošti pedagogus darbu su jais ir suteikti vienodas lavinimo galimybes vaikams iš visų visuomenės sluoksnių.

„Modernios valstybės rengia programas, skirtas gabiems vaikams motyvuoti, skiria joms dideles investicijas. Puoselėjami gabūs vaikai tampa šalies lyderiais tiek akademinėje, tiek politinėje, tiek socialinėje srityse. Nors vieno būdo, kaip atpažinti ir ugdyti gabius vaikus, nėra, tačiau VDU kartu su partneriais priėmė iššūkį – bandysime ieškoti efektyviausių sprendimų. Izraelyje jau daug metų gabūs vaikai gauna ypatingą ugdymą nuo darželių iki universitetų, tad Lietuvos pedagogams bus atskleistos išvalgos, kaip perimti šią patirtį“, – paaiškina viena iš projekto vadovių, VDU Švietimo akademijos

docentė dr. Ilona Tandzegolskienė.

Sutartį pasirašė VDU rektorius prof. Juozas Augutis ir įmonės „IP Capital Group“ (Izraelis) generaliniai partneriai – Eli Fux ir Haim Zakman. Pasirašyme taip pat dalyvavo Ukrainos kompiuterinių mokslų akademijos narys, IT įmonės „Telesense“ direktorius Eduard Rubin, atsakingas už programos integravimą Ukrainoje, ir Kauno miesto savivaldybės Švietimo skyriaus darbuotoja Dileta Tindžulienė – šio projekto vadovė pastaruosius trejus metus. Savivaldybė iš dalies finansuoja mokytojų kvalifikacinius mokymus gabių vaikų mokymui, taip pat yra pasirašiusi bendradarbiavimo sutartį su „IP Capital Group“.

„Puiki idėja – rasti talentingų vaikų, kad jie pasilikėtų Lietuvoje, kurtų sėkmingus verslus ir augintų pramonę. Tai gera partnerystė tarp verslo ir švietimo“, – taip bendradarbiavimo pradžią įvertino Eduard Rubin. Projekto dalyviai susitarė vykdyti bandomąjį tyrimą trijuose miestuose – Kaune, Charkove (Ukraina) ir Rišon Leziona (Izraelis). Šiuo tyrimu bus analizuojama, kaip kelti programos efektyvumą – palaikyti

Pasirašius bendradarbiavimo sutartį, VDU rektorius Juozas Augutis ir „IP Capital Group“ atstovas Eli Fux

meistriškumą, kaip gyvenimo būdą, ir tobulinti visą švietimo sistemą. Kaune įsikurs projekto centrinė būstinė. Šiame mieste bus

sutelktos visos žinios, tyrimai, profesinė ir praktinė patirtis, kuria bus dalinamasi su kitais miestais partneriais. ■

„IP Capital Group“ (Izraelis) generaliniai partneriai – Eli Fux ir Haim Zakman bei Ukrainos IT įmonės „Telesense“ direktorius Eduard Rubin

Gabių vaikų ugdymo programos iniciatoriai Vytauto Didžiojo universitete. Jono Petronio nuotr.

Susitikimai su praėjusio šimtmečio kultūros kūrėjais Algimanto Kunčiaus fotografijų parodoje

Živilė Stadalytė

Gruodžio 4 d. Lietuvos nacionaliniame muziejuje atidaryta fotografijų paroda „Susitikimai praeitame šimtmetyje“, pakvietusi pasimatyti su žymiais praėjusio amžiaus kūrėjais. Į lankytojus jie žvelgia lygiai taip pat, kaip anuomet žvelgė į kultūrinį gyvenimą nenuilstamai fiksavusio fotografo Algimanto Kunčiaus fotoobjektyvą.

„Ilgi metai fotoreporterio darbo lediniuose „Literatūra ir menas“ bei „Kultūros barai“ leido Algimantui Kunčiui sukaupti fotografijų archyvą, šiandien vizualiai atkuriantį XX a. antrosios pusės Lietuvos kultūrinį gyvenimą. Parodos lankytojai išvysta gerai žinomus tos epochos kultūros lauko dalyvius – rašytojus, kompozitorius, dainininkus, skulptorius, architektus, dailininkus, muzikantus, dirigentus, vargonininkus, baleto šokėjus, režisierius, aktorius, scenografus, menotyrininkus ir muzikologus, kino, fotografijos ir kitus kūrėjus, patekusius į fotografo akiratį“, – pasakoja Lietuvos nacionalinio muziejaus muziejininkė, parodos kuratorė Onutė Butkutė.

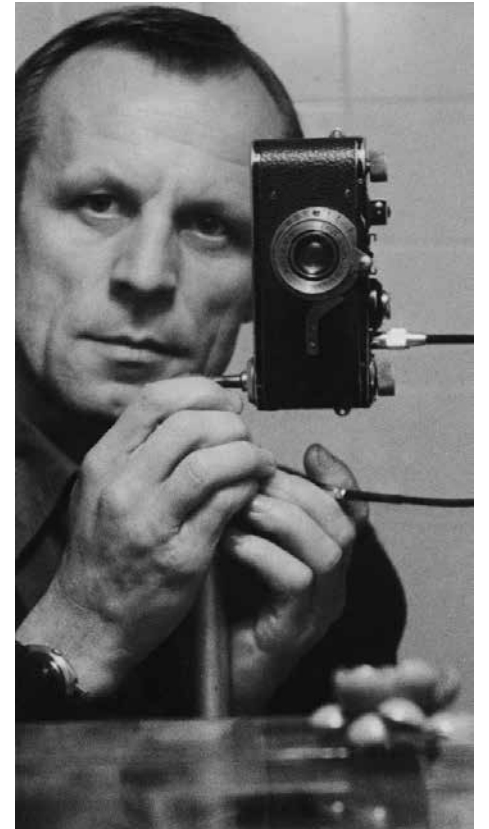

Dirigentas Jonas Aleksa savo pirmo koncerto Valstybinėje filharmonijoje metu. Vilnius, 1964.

Algimanto Kunčiaus sukauptą archyvą tyrinėjantys menotyrininkai pažymi, kad jo fotografijos išsiskiria vidiniu žvilgsniu ir gebėjimu savitai perteikti kitoje objektyvo

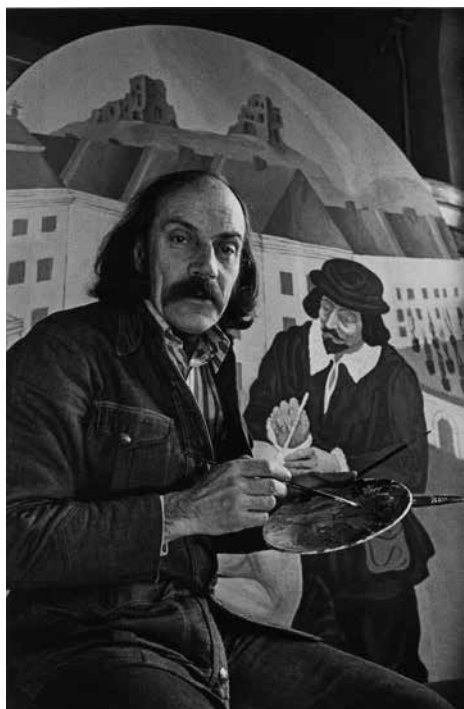
pusėje buvusias asmenybes, jų kūrybą, netgi privačią aplinką. Algimantas Kunčius pats buvo tos kultūrinės terpės dalis, todėl galėjo pamatyti tai, kas kitiems ne visada būdavo matoma. „Jis artimai bendrauja su džiazmenais, kompozitoriais, dirigentais, nes pats iš pradžių studijavo muziką. Jis bendrauja su tapybos patriarcho Antano Gudaičio draugais ir mokiniais, lankosi jų dirbtuvėse. Jis yra vienas iš dabartinės Lietuvos fotomenininkų sąjungos įkūrėjų. Tai atvėrė duris į įvairių meno sričių kūrėjų kasdienybę ir leido užfiksuoti juos rašančius, tapančius, susimąsčiusius“, – teigia menotyrininkė Agnė Narušytė.

Parodos pavadinimas tarsi kviečia susitikti. Ir nors daugelio tų žmonių šiandien jau nebėra, tačiau susitikimai tampa įmanomi, žvelgiant į Algimanto Kunčiaus įamžintas akimirkas. Nacionaline kultūros ir meno premija įvertintas fotografas prieš kelerius metus visą savo archyvą padovanojo Lietuvos nacionaliniam muziejui. Dabar jame saugoma apie 80 tūkst. negatyvų ir 2600 jo paties rankomis atspausdintų fotografijų. Tai yra ne tik neįkainojamas fotografijos meno

Algimanto Kunčiaus asmenukė fotolaboratorijoje. Vilnius, 1971

lobynas, bet ir 1963–2000 metų kultūros ir meno metraštis. *Parodą finansavo Lietuvos kultūros taryba. Autorė yra Lietuvos nacionalinio muziejaus komunikacijos specialistė.*

Grafikas Vytautas Kalinauskas prie savo freskų Vilniaus 2-ojoje ligoninėje, Subačiaus g. 28. 1978.

Pianistė Mūza Rubackytė Meno darbuotojų rūmuose. Vilnius, 1977

Poetas, filmų kūrėjas Jonas Mekas su dukra Ona ir filmavimo kamera „Bolex“. Semeniškių k., Biržų r., 1977. Algimanto Kunčiaus nuotr.

UŽUOJAUTOS

2019 m. gruodžio 14 d. mirus Kau-
no žydų bendruomenės pirmininko
pavardotojui, Sugiharos fondo „Dip-
lomatai už gyvybę“ vadovui, Sugiharos
namų direktoriui, žydų istorijos ir kultūros
žinovui, gidui Simonui DOVIDAVIČIUI
(1960–2019), sunkią netekties lamandą reiš-
kiamame nuoširdžią užuojautą artimiesiems ir
bendražygiams. Tegul Simono pilietiškumo,
humanizmo idėjos ir darbai visada išlieka
mūsų atmintyje.

Netekus brangios Mamytės reiškiamame
nuoširdžią užuojautą Astai Marijai
Lapinskienei ir skiriame Vlodo Jū-
ros Vaitkevičiaus eilėraščių jai atminti.

*Lyg paukštis, skrendantis padange,
Žiedų vainiką ant sparnų neši,*

*Kas dieną laimindamas tautą,
Jos lūkesčiais ir siekais gyveni.
Te neapleidžia Viešpaties malonė
Darbų Tavų, mažų ir didelių,
Teišsipildo Tavosios svajonės
Širdies maldoj be rūpesčių jokių.
Globoji žmogų, didelį ir mažą,*

*Jų rūpesčius palaimini, džiaugsmus,
Į paskutinį kelią juos palydi,
Palikdamas mums viltį ir sparnus,
Kad nenurimtume keliaudami
Į Viešpaties namus.
Ramybė visada
Telydi Jus.*

*LAMPSS vardu
Sigitas Vaitkevičius, Romualdas Povilaitis,
Jonas Jasaitis, Angelė Kavaliauskienė ir kt.
LSMU profsąjungos narių vardu
prof. Linas Šumskas,
LSMU profsąjungos komiteto narys*

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. skyrė 8 tūkst. eurų.
„Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vyginas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Maciauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukšas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.